

Laura Lavikainen ja Reija Tiilikainen

”KYLLÄHÄN KORKEAKOULUJEN OPISKELUHYVINVOINTI ON TOSI VILLI KENTTÄ”

Kuraattorin rooli opiskeluhyvinvoinnin tukemi-
sessa korkeakouluissa

Opinnäytetyö

Sosionomi AMK

Sosionomikoulutus, kouluhyvinvointi ja kuraattorityö

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi AMK
Tekijät	Laura Lavikainen ja Reija Tiilikainen
Työn nimi	”Kyllähän korkeakoulujen opiskeluhyvinvointi on tosi villi kenttä” - Kuraattorin rooli opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa korkeakou- luissa
Toimeksiantaja	KOHO-hanke
Vuosi	2023
Sivut	59 sivua, liitteitä 2 sivua
Työn ohjaaja	Hanna-Leena Lipsanen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen on kuraattorin rooli opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa korkeakouluissa. Korkeakouluilla ei ole lainsäädännön määrittelemää vastuuta hyvinvointipalveluiden järjestämisestä kuten peruskouluissa. Hyvinvointityön toteuttajia toimii korkeakouluissa monilla eri nimikkeillä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, millä tavoin kuraattori osallistuu opiskeluhyvinvointityön toteutukseen.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teema-haastatteluina korkeakouluissa toimivilta kuraattoreilta. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysimenetelmällä.

Tutkimuksen tulosten mukaan korkeakouluissa työskentelevillä kuraattoreilla ei ole yhtenäistä työnkuvaa. Tutkimus osoitti, että kuraattoreiden opiskeluhyvinvointityö perustuu opiskelukyvyn eri osa-alueiden tukemiseen. Kuraattoreiden koulutustaustalla on vaikutusta opiskeluhyvinvointityön toteuttamiseen.

Tutkimuksemme tuloksia KOHO-hanke tulee hyödyntämään korkeakouluverkoston opiskeluhyvinvointityön kehittämisessä. Jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista selvittää, kuinka kuraattorin roolia voisi kehittää opiskelijoiden näkökulmasta. Tutkimustulosten perusteella johtopäätöksinä oli, että korkeakouluissa työskenteleville kuraattoreille tulisi laatia yhtenäinen työnkuvaus ja että korkeakouluihin tarvittaisiin laki ohjaamaan ja määrittelemään opiskeluhyvinvointityötä.

Asiasanat: opiskeluhyvinvointi, opiskelukyky, kuraattori, korkeakoulu

Degree title	Bachelor of Social Services
Authors	Laura Lavikainen and Reija Tiilikainen
Thesis title	“Student well-being in tertiary education is a wild field” - School social worker’s role in supporting student well-being in tertiary education institutions
Commissioned by	KOHO-project
Time	2023
Pages	59 pages, 2 pages of appendices
Supervisor	Hanna-Leena Lipsanen

ABSTRACT

The aim of the thesis was to clarify school social worker's role in supporting students' welfare in tertiary education institutions. Tertiary education institutions do not have welfare services required by law as in comprehensive education. Welfare work producers operate under many titles in tertiary education institutions. The purpose of the thesis was to produce information about how the school social worker participates in the implementation of student welfare work.

The research was carried out as a qualitative research and data was collected as semi-structured interviews from school social workers in tertiary education institutions. The research material was analysed using a material-based content analysis method.

According to the research results school social workers in tertiary education institutions do not have a unified way of working. The research showed that the school social workers' student welfare work is based on supporting different aspects of the ability to study. The school social workers' educational background has an impact on implementing student welfare work.

The KOHO-project utilizes our research results in the development of student welfare work in tertiary education network. An interesting topic for further research would be to investigate how the school social worker's role could be developed from the students' point of view. Conclusions based on the research results were that a unified job description should be drawn up for the school social workers in tertiary education institutions, and that tertiary education institutions would need a law to guide and define student welfare work.

Keywords: student welfare, ability to study, school social worker, tertiary education institution

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TOIMEKSIANTAJAN KUVAUS	8
3	OPINNÄYTETYÖN TIETOPERUSTA.....	8
3.1	Kuraattorin työnkuvaus.....	9
3.1.1	Opiskeluhuollon kuraattorin työkuva	9
3.1.2	Opiskeluhuollon kuraattorin työtä ohjaava lainsäädäntö	10
3.1.3	Kuraattoripalvelut korkeakoulussa	13
3.2	Opiskeluhyvinvointi korkeakoulussa	14
3.2.1	Opiskelukyky	17
3.2.2	Opiskelukykymalli	18
3.2.3	Tutkimuksia opiskeluhyvinvoinnista	21
4	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
5.1	Laadullinen tutkimus.....	26
5.2	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	28
6	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	30
6.1	Kuraattorin työkuva.....	30
6.1.1	Koulutus	30
6.1.2	Työnkuvaus	30
6.1.3	Työikä.....	33
6.2	Opiskeluhyvinvoinnin tukeminen.....	33
6.2.1	Opiskelutaidot.....	33
6.2.2	Ohjaus	34
6.2.3	Opiskeluympäristö	34
6.2.4	Opiskelijan voimavarojen tukeminen.....	35
6.2.5	Opiskelijan kohtaaminen.....	35
6.3	Kuraattorin yhteistyökumppanit	36

6.3.1	Sisäiset yhteistyökumppanit.....	36
6.3.2	Ulkoiset yhteistyökumppanit	38
6.4	Opiskeluhyvinvoinnin kehittäminen.....	39
6.4.1	Työnkuva.....	40
6.4.2	Resurssit	41
6.4.3	Lainsäädäntö	42
7	POHDINTA.....	43
7.1	Johtopäätökset	43
7.2	Eettisyys ja luotettavuus	48
7.3	Pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset	51
	LÄHTEET	53

KUVALUETTELO

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Teemahaastattelun runko

1 JOHDANTO

Opiskeluhyvinvoinnilla tarkoitetaan opiskelijan kokemusta opintojensa sujuvuudesta ja kyvystä suoriutua opiskeluista. Korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityön tavoitteena on tukea opiskelijan opiskelukykyä. (Kunttu ym. 2021, 38–41.) Opiskelukykyyn vaikuttavat monet eri tekijät, kuten opintojen kuormittavuus, opiskeluympäristö, sosiaaliset suhteet, opintojen järjestelyt ja opiskelijan omat voimavarat (YTHS 2022). Opiskeluhyvinvointi on opiskelijan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioimista opiskelujen aikana. Opiskelijoiden fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen on tärkeää, jotta opiskelijat voivat menestyä opintojensa aikana ja saavuttaa hyvän elämänlaadun. (Kunttu ym. 2021, 97–98.)

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2021 tuottaman valtakunnallisen Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (KOTT) mukaan korkeakouluopiskelijoiden psyykkinen kuormitus on lisääntynyt vuosituhaten alusta alkaen (THL 2021). Koronapandemian myötä haasteet ovat kasvaneet merkittävästi, mikä vaikuttaa opiskelijoiden opiskelukykyyn. Koronapandemian aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi korkeakouluopiskelijat tarvitsevat aiempaa enemmän tukea ja ohjausta opiskeluhyvinvoinnin ja opintojen edistämisessä. (Jyväskylän yliopisto 2022c.) EUHOSTUDENT-tutkimuksen mukaan vain 40 % tukipalveluita käyttävistä opiskelijoista ilmoittaa olevansa tyytyväisiä tarjottuun tukeen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020). Näihin haasteisiin on vastattu valtakunnallisesti lisäämällä rahoitusta opiskeluhyvinvoinnin kehittämistyöhön (Jyväskylän yliopisto 2022a).

Korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityö on rakenteisiin nivoutuvaa ja perustuu laadukkaaseen opetukseen ja ohjaukseen. Korkeakoulut tarjoavat erilaisia tukipalveluja opiskeluhyvinvoinnin tukemiseksi. (Kunttu ym. 2021, 98.) Kuraattori toimii opiskeluhyvinvointityön tekijänä osana korkeakoulujen tukijärjestelmää tarjoten opiskelijoille henkilökohtaista tukea, neuvontaa ja ohjausta hyvinvoinnin ja opiskeluiden edistämiseksi. Korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityötä toteutetaan kuitenkin useilla erilaisilla nimikkeillä, ja työ on osittain päällekkäistä. (Penttinen & Manninen 2023.)

Lainsäädäntö ei määrittele korkeakoulujen opiskeluhyvinvointiyötä kovin tarkasti, joten korkeakoulut saavat itse päättää kuraattoripalveluiden saatavuudesta sekä kuraattorin työnkuvasta. Peruskoulussa ja toisen asteen koulutuksessa kuraattoripalvelut kuuluvat lakisääteisen opiskeluhuollon kokonaisuuteen, jonka tehtävänä on opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen. Opiskeluhuollon kuraattoripalveluita ohjaa vahvasti lainsäädäntö. (Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 30.12.2013/1287, 3. §.) Korkeakoulujen kuraattorin työtä ohjaavat korkeakoulujen omat strategiset tavoitteet sekä muut korkeakoulussa työskentelevät hyvinvointitoimijat. Kuraattoripalvelut sekä toiminnan yhtenäisyys vaihtelevat eri korkeakouluissa, mistä johtuen palvelut eivät ole tasapuolisia opiskelijoille. (Kunttu ym. 2021, 98, 103.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää korkeakouluissa toimivien kuraattoreiden roolia opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, ja sen tavoitteena on selvittää kuraattorin työnkuvaa eli sitä, millä tavoin kuraattori tukee opiskelijoiden hyvinvointia korkeakouluissa ja millaisten yhteistyökumppaneiden kanssa kuraattori toteuttaa opiskeluhyvinvointia. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla kuutta korkeakoulussa työskentelevää kuraattoria.

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Jyväskylän yliopiston ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun yhteistyössä koordinoima KOHO-hanke, jonka tavoitteena on edistää korkeakouluverkoston yhteistoimintaa opiskeluhyvinvoinnin tukemiseksi. KOHO-hanke koordinoi opiskeluhyvinvoinnin ja ohjauksen kehittämishankkeita tarkoituksena luoda yhteisiä käytänteitä ja toimintamalleja korkeakouluverkoston opiskeluhyvinvointityön toteuttamiseksi.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan käyttää korkeakoulujen opiskeluhyvinvointitoimijoiden työn selkiyttämiseen ja päällekkäisen työn esiintuomiseen. Opinnäytetyömme tulosten on tarkoitus tulla osaksi KOHO-hankeen tietopankkia.

2 TOIMEKSIANTAJAN KUVAUS

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Jyväskylän yliopiston ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun yhdessä koordinoima KOHO-hanke. KOHO-hanke koordinoi valtakunnallisia korkeakoulujen opiskeluhyvinvointi- ja ohjaushankkeita. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastasi koronapandemian aiheuttaman poikkeus-tilanteen tuomiin opiskelijahyvinvoinnin haasteisiin myöntämällä 12 miljoonaa euroa korkeakoulukohtaisiin toimenpiteisiin vuosina 2020–2021. Korkeakoulut kehittivät erilaisia käytänteitä opiskeluhyvinvoinnin ja opintojen edistämisen tueksi erilaisten hankkeiden myötä. KOHO-hanke kokoaa korkeakoulukohtaisten opiskeluhyvinvoinnin ja ohjauksen toimintamallien vaikuttavuuden arvioin- teja sekä jakaa hyviä käytänteitä korkeakouluverkostossa. KOHO:n toiminta- aika on 1.1.2022–31.12.2023. (Jyväskylän yliopisto 2022a.)

Koronapandemian seurauksien vaikutusten korjaamiseksi korkeakouluverkos- ton hankkeiden kehittämistyö kohdentuu opiskelijoiden helposti lähestyttäviin palveluihin, kuten tuutori- ja vertaistukitoimintaan sekä ohjaus- ja tukipalvelui- den opintoneuvontaan sekä opintopsykologi- ja kuraattoripalveluihin (Korkea- kouluopiskelijoiden ohjaus ja hyvinvointi 2022).

KOHO-hankkeen tavoitteena on korkeakouluopiskelijoiden yhdenvertainen tuki opiskeluhyvinvoinnin edistämiseksi, opetus- ja kulttuuriministeriön avusta- mien opiskeluhyvinvointihankkeiden koordinoiminen sekä toimivien ja vaikutta- vien käytänteiden tallentaminen korkeakouluverkoston käytettävissä olevaan tietopankkiin. Resurssien tehokas käyttö mahdollistaa tasa-arvoiset ja laaduk- kaat palvelut korkeakoulujen opiskelijoille. (Jyväskylän yliopisto 2022d.)

KOHO-hankkeessa tuotettu tietopankki rakentuu vuoden 2023 aikana kaikille avoinna olevaan kansalliseen Avointen oppimateriaalien (AOE) kirjastoon sekä Finna.fi-sivustolle (Jyväskylän yliopisto 2022b).

3 OPINNÄYTETYÖN TIETOPERUSTA

Tässä luvussa määritellään opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja perehdytään aiempaan tutkimustietoon korkeakouluopiskelijoiden opiskeluhyvinvointiin liit- tyen. Laadullisessa tutkimuksessa teorialla on merkittävä osuus tutkittavan il-

miön ymmärtämisessä. Teorialla avataan tutkittavan ilmiön käsitteitä sekä niiden välisiä merkityssuhteita. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 24.) Teoriaosuudessa tuodaan esille, millainen kuraattorin työnkuva on perusopetuksessa sekä kuvataan korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityötä, kuraattoripalvelua ja opiskelukykymallia, johon opiskeluhyvinvointityö korkeakouluissa perustuu.

3.1 Kuraattorin työnkuvaus

Korkeakoulujen kuraattoripalvelut eivät ole lainsäädännön velvoittamia palveluita eikä yhtenäistä työnkuvaa ole määritelty. Tässä luvussa kuvataan kuraattorityön tarkoitusta Suomen koulujärjestelmässä ja opiskeluhuollon kuraattorin työnkuvaa. Luvussa kuvataan korkeakoulujen kuraattoripalveluiden toteutusta sekä hyvinvointityötä ohjaavaa lainsäädäntöä.

3.1.1 Opiskeluhuollon kuraattorin työnkuva

Oppilas- ja opiskeluhoitolaain mukaan peruskoulun ja toisen asteen kuraattorin perustehtävänä on yhteisöllinen työ sekä yksilökohtainen oppilaan tukeminen ennaltaehkäisyn näkökulmasta (Oppilas- ja opiskeluhoitolaiki 3. §). Kuraattori työskentelee sosiaalityön ammattilaisena moniammatillisessa yhteistyössä kouluissa ja oppilaitoksissa. Opiskeluhuollon kuraattorin tulee tuntee sosiaali- ja koululainsäädäntö. Koulun sosiaalityöllä pyritään myötävaikuttamaan opiskelijoiden sosiaaliseen kasvuun ja vuorovaikutussuhteisiin sekä arjen taitoihin ja toimintakykyyn. Kuraattorin työssä korostuvat sosiaalisten ongelmien tunnistaminen sekä niihin vaikuttaminen. (Talentia 2023.)

Kuraattoripalvelujen perustehtäväksi määritellään yhteisöllisen toiminnan ja yhteisen hyvinvoinnin edistäminen kouluyhteisössä. Kuraattorityön kehittämisessä periaatteena on ollut saattaa palvelut kaikkien saataville ja kuraattorin asiantuntemus koko kouluyhteisön käyttöön. (Kurki ym. 2006, 128.)

Kuraattorin rooli yhteisöllisen työn näkökulmasta on edistää opiskelijoiden osallisuutta ja oppimista, oppilaitosyhteisön sekä perheiden hyvinvointia ja vuorovaikutusta. Kuraattori osallistuu opiskelijoiden ryhmäytymispäiviin, vanhempainiltoihin ja teemapäivien suunnitteluun sekä toteutukseen. Yhteisöllinen työ tarkoittaa koulukohtaisten tarpeiden kartoittamista ja esiin nousseitten teemojen, kuten kiusaaminen ja päihteet, pohjalta toteutettavia ryhmätunteja.

Yhteisölliseen työhön kuuluu oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitotyön suunnittelu ja toteutus. (Talentia 2023.)

Yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön tavoitteena on opiskelijan kokonaistilanteen kartoitus. Tukitapaamisissa työskennellään opiskelijan tuen tarpeen mukaisesti, kuten tunne- tai vuorovaikutustaitojen parissa. Tarvittaessa kuraattori osallistuu moniammatillisiin oppilashuoltoryhmiin yhteistyössä oppilaan tukiverkoston kanssa sekä ohjaa oppilaan muiden palvelujen piiriin kuten terveydenhuoltoon. Kuraattorin tehtäviin kuuluu oppilaitoksen henkilökunnan konsultaatio. Kuraattorityössä korostuu eri tukimuotojen yhteensovittaminen toimivaksi kokonaisuudeksi opiskelijan näkökulmasta katsottuna. (Talentia 2023.)

Kuraattori työskentelee moniammatillisissa verkostoissa, joissa tarvitaan hyviä vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja sekä yhteistyökykyisyyttä. Työskentely sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetustoimen yhteisellä kentällä kasvattaa yhteistyötahojen määrää. Opiskelijoiden moninaiset tilanteet edellyttävät laaja-alaista ammattitaitoa sekä hyviä ihmissuhdetaitoja. Kuraattorin työssä korostuu kunnioittava ja läsnä oleva opiskelijan kohtaaminen. Tärkeää on tunnistaa opiskelijan omat voimavarat ja tukea niitä. Kuraattori työskentelee pääsääntöisesti yksin oman alansa erityisasiantuntijana kouluissa. (Talentia 2023.)

3.1.2 Opiskeluhoillon kuraattorin työtä ohjaava lainsäädäntö

Perusopetuslain 14. §:n mukaan Opetushallituksen laatimissa opetussuunnitelman perusteissa määritetään, että koulutuksen järjestäjän tulee yhteistyössä terveys- ja sosiaalitoimen kanssa toteuttaa oppilas- ja opiskeluhoitolain mukaista opiskeluhoiltoa. Opiskeluhoillolla tarkoitetaan perusopetuslain opetussuunnitelman mukaista oppilashuoltoa sekä lukiolain ja ammatillisen koulutuksen lain mukaista opiskeluhoiltoa. (Opetushallitus 2014; Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 14. §, 15. §; Lukiolaki 10.8.2018/714, 25. §; Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531, 99. §.) Opiskeluhoillon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Niitä ohjaavat oppilas- ja opiskeluhoitolaki, terveydenhoitolaki ja sosiaalihuoltolaki. (Opetushallitus 2014; Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 3. §; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 14. §; Terveydenhoitolaki 30.12.2010/1326, 15a. §.) Pitkään valmistellun Sosiaali- ja terveydenhuollon

uudistuksen myötä uudet hyvinvointialueet vastaavat alueensa sosiaali- ja terveyspalveluista 1.1.2023 alkaen. Opiskeluhoitopalvelut tulivat osaksi sosiaali- ja terveyspalveluja hyvinvointialueiden vastuulle. (STM 2023.)

Opiskeluhoitopalvelujen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää oppilaan ja opiskelijan hyvää oppimista ja osallisuutta, fyysistä ja psyykkistä terveyttä, sosiaalista hyvinvointia sekä tukea oppilaitosyhteisön edellytyksiä hyvinvoinnin edistämiseksi. Työn keskeisenä tarkoituksena on edistää huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. (Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 3. §.) Koulutuksen järjestäjän laatiman opiskeluhoitosuunnitelman tulee sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja periaatteet sekä seurannan ja opiskeluhoollon kehittämisen (Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 13. §).

Opiskeluhoollon toteutuksesta vastaavat opetustoimi ja hyvinvointialue opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittavien yhteistyötahojen kanssa suunnitelmallisena monialaisena yhteistyönä (Laki oppilas- ja opiskeluhoitolaista muuttamisesta 377/2022, 3. §). Toimijoina ovat opetussuunnitelman mukaisesti kaikki koulu yhteisössä työskentelevät opetustoimen sekä opiskeluhoollon palveluiden toteuttajat (Opetushallitus 2014). Aluehallintovirastot (AVI) ja sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto (Valvira) valvovat opiskeluhoollon järjestämistä (STM 2023).

Opiskeluhoollon ensisijainen tavoite on luoda ennaltaehkäisevä, yhteisöllinen ja koko oppilaitosyhteisöä koskeva toimintakulttuuri. Toiminnan tavoitteena on edistää hyvinvointia, fyysistä ja psyykkistä terveyttä, vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskelijoiden oppimista. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla vaikutetaan myös opiskelu ympäristön terveellisyyteen, turvallisuuteen sekä esteettömyyteen. Yhteisöllistä opiskeluhoollon toteuttavat kaikki opiskeluhoollon tekijät. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3. §, 4. §).

Yksilökohtaista opiskeluhoollon ovat koulu- ja opiskeluterveydenhuoltopalvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä monialainen yksilökohtainen opiskeluhoollon. Tarpeen ilmetessä oppilaalle on järjestettävä keskustelumahdollisuus seitsemän työpäivän sisällä. Kiireellisissä tapauksissa keskustelu on järjestettävä saman tai viimeistään seuraavan työpäivän aikana. (Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 5. §, 15. §.) Kuraattorin henkilömitoituksesta tuli 1.1.2022 voimaan

laki, jonka mukaan yhtä kuraattoria kohden saa olla enintään 670 oppilasta. (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 1146/2021 9. §.). Kuvassa 1 on havainnollistettu opiskeluhuollon kokonaisuus (Opetushallitus 2023).

Kuva 1. Opiskeluhuollon kokonaisuus (Opetushallitus 2023)

Kuraattoripalvelut ovat hyvinvointialueen sosiaalipalveluja (STM 2023). Kuraattori on opiskelu- huollon sosiaalialan ammattilainen, jonka kelpoisuudesta on määrätty sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015 7. §, 8. §). Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 7. §:ssä määritellään kuraattorin kelpoisuudesta erikseen edellä mainitusti. 1.1.2022 voimaan tulleen lainmuutoksen mukaan lisäksi kelpoinen on henkilö, jolla on tehtävään soveltuva sosiaali- ja kasvatustieteiden taikka käyttäytymistieteisiin suuntautunut korkeakoulututkinto. Opintoihin tulee sisältyä 60 opintopisteen laajuiset sosiaalityön yliopisto-opinnot. (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 1146/2021, 7 §.)

Opiskelu- huoltoa toteuttavat kuraattorit kirjaavat opiskelijan yksilökohtaisen työn tiedot sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista säädetyin lain mukaisesti (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000 13. §). Kirjaamisessa noudatetaan sosiaali-

huollon asiakasasiakirjoista annettua lakia (254/2015). Sosiaalihuoltolain mukaan sosiaalihuollon tarkoituksena on edistää kansalaisen hyvinvointia sekä lisätä sosiaalista turvallisuutta (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014, 2. §).

3.1.3 Kuraattoripalvelut korkeakoulussa

Korkeakoulujen kuraattoripalvelut eivät ole subjektiivisia palveluita. Korkeakoulujen opiskeluhuvinvointityö perustuu korkeakoulujen strategiaan tavoitteisiin, jotka ohjaavat opetus- ja ohjaustyötä. Ohjausta määrittelevissä asiakirjoissa voidaan erikseen määritellä opiskelijan oikeuksista yksilölliseen tukeen. (Kunttu ym. 2021, 97–99.) Kuraattori- ja psykologipalveluita tuotetaan osana opiskeluhuvinvointityötä, mutta saatavuus kuitenkin vaihtelee korkeakouluittain, mikä johtaa opiskelijoiden eriarvoiseen asemaan palvelujen saannin suhteen (Kansalaisaloite 2023).

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltolaki määrittelee terveydenhuoltolain mukaiset opiskeluterveydenhuollon palvelut korkeakouluopiskelijoille. Terveydenhuoltolain mukaan opiskeluterveydenhuollon tehtäviin kuuluvat opiskeluyhteisön ja opiskelijan hyvinvoinnin edistäminen, opiskelijoiden opiskelukyvyyn seuraaminen ja edistäminen sekä opiskelijan varhaisen tuen tunnistaminen, tukeminen ja tarvittaessa ohjaaminen jatkotutkimuksiin ja -hoitoon. (Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta 17.5.2019/695, 1. §; Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326, 17. §.)

Opiskeluterveydenhuollon tulee edistää yhteisöllisyyttä sekä osallistavaa toimintakulttuuria, joka vahvistaa opiskelijan opintoihin kiinnittymistä ja luo tuetun ilmapiirin tunnetta. Opiskelijan erityisen tuen tarve tai tutkimusten tarpeen arviointi kuuluvat opiskeluterveydenhuollon palveluihin. Tuen tarpeet liittyvät usein mielenterveyden haasteisiin, toimeentuloon ja elämänhallintaan. Opiskeluterveydenhuollon tulee tehdä yhteistyötä opiskelijoiden hyvinvoinnin ja opiskelukyvyyn edistämiseksi korkeakoulujen hyvinvointitoimijoiden kanssa. (Kunttu ym. 2021, 82–84.)

Kansaneläkelaitos (Kela) vastaa korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluista, ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) tuottaa ne valtakunnallisesti (Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta 6. §, 8.

§). YTHS:n palvelut laajenivat vuonna 2021 koskemaan yliopisto-opiskelijoiden lisäksi myös ammattikorkeakouluopiskelijoita. YTHS tekee merkittävää yhteistyötä korkeakoulujen hyvinvointiverkoston sekä opiskelijajärjestöjen ja opiskelijoiden vertaistukea tarjoavien järjestöjen kanssa tavoitteenaan opiskelijayhteisöjen yksilöllisen tarpeen tunnistaminen. (Kunttu ym. 2021, 88–89.)

KOHO-hankkeessa toteutettiin vuonna 2022 kysely, jossa kartoitettiin opiskeluhyvinvoinnin parissa työskentelevien toimijoiden työnkuvaa. Kyselyn tulosten mukaan kuraattorin tehtävät korkeakoulussa koostuvat yksilö- ja ryhmäohjauksesta, yhteisöllisyyden, osallisuuden ja kiinnittymisen tukemisesta, palveluohjauksesta, henkilöstön tuesta ja konsultoinnista, verkostoyhteistyöstä sekä kehittämistyöstä. Kyselyssä ilmeni opiskeluhyvinvoinnin toimijoiden tehtävien yhteisiä työn alueita, kuten ryhmäohjaus opiskeluhyvinvointia tukevilla opintojaksoilla, henkilöstön konsultaatio ja tuki, opiskeluhyvinvoinnin kehittämissryhmät sekä opiskelijoiden yksilöohjaus. (Penttinen & Manninen 2023.)

11.4.2022 julkaistiin kansalaisaloite ”Opiskeluhoolto kaikille”, jonka tarkoituksena oli saada eduskunta ryhtymään toimenpiteisiin korkeakouluopiskelijoiden opiskeluhoollosta annettavan lain säätämiseksi (Nyyti ry 2023). Uuden lain tarkoituksena oli turvata kuraattori- ja psykologipalvelut kaikille korkeakouluopiskelijoille. Lakiesitys ei kuitenkaan päässyt eduskunnan käsittelyyn vähäisen kannatusmäärän vuoksi. (Kansalaisaloite 2023.)

3.2 Opiskeluhyvinvointi korkeakoulussa

Opiskeluhyvinvoinnilla on suuri rooli korkeakouluopiskelijan opintojen sujuvuudessa ja etenemisessä. Tässä luvussa avataan opiskeluhyvinvointia käsitteenä ja hyvinvoinnin merkitystä opiskelukyvyille. Opiskelijoiden hyvinvointi on kiinnostanut tutkijoita 1950-luvulta lähtien, mutta yksimielisyyteen opiskeluhyvinvointi-käsitteen merkityksestä ei ole päästy. Opiskeluhyvinvointi on opiskelijan subjektiivinen kokemus opiskelujen ja oppilaitoksen toiminnan tuottamasta hyvinvoinnista. Lähtökohtana opiskeluhyvinvointi-käsitteessä ovat erilaiset työhyvinvointimallit. (Tuomi 2021.) Korkeakoulujen opiskeluhyvinvoinnin tavoitteena on tukea opiskelijan opiskelukykyä (Kunttu ym. 2021, 97).

Opiskeluhyvinvointityössä korostuu opiskelijan oma rooli. Keskiössä on kyky tunnistaa omat voimavaransa opiskelukyvyn ylläpitämiseksi. Opiskelijoiden toimijuuden, itseohjautuvuuden ja aktiivisen roolin vahvistaminen osana opetusta kehittää opiskelutaitoja ja kykyä arvioida niitä. Opiskelijoiden yksilöllisten erojen tunnistaminen opiskelutaidoissa ja -kyvyssä sekä monialaisen tuen tarjoaminen ovat hyvinvointityön edellytys. (Kunttu ym. 2021, 99–100.)

Sulanderin ja Romppasen (2007, 20) mukaan opiskelijan terveys ja voimavarat muodostavat yhdessä hyvinvoinnin kokonaisuuden, johon vaikuttavat elämänhallintakyky, elintavat, elämänvaihe sekä itsesäätelykyky. Opiskelija tarvitsee kannustavan ja oppimista edistävän opiskeluympäristön sekä välittävän ilmapiirin kokeakseen kokonaisvaltaista hyvinvointia opiskelussa (Sulander & Romppanen 2007, 20). Opiskelijan hyvinvoinnilla on suuri merkitys hänen opiskelumenestykselleen (Williams-Brown & Mander 2021, 43).

Eri ikävaiheisiin kuuluvilla elämäntapahtumilla, stressi- ja elämänhallintakeinoilla, sosiaalisilla suhteilla ja tuella, psyykkisillä voimavaroilla sekä opintojen aikaisella työnteolla on vaikutusta opintojen sujumiseen ja hyvinvoinnin kokemiseen. Positiivisilla ihmissuhteilla, itsenäisyydellä ja henkilökohtaisella kasvulla sekä itsensä hyväksymisellä on merkittävä vaikutus koettuun hyvinvointiin. Opiskelijoiden ryhmään kuulumisen tunne sekä sosiaaliset suhteet edistävät hyvinvointia. (Sulander & Romppanen 2007, 15–16.)

Korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityö on perustoiminnan ytimeen sisältyvää toimintaa, joka perustuu laadukkaaseen opetukseen ja ohjaukseen. Korkeakoulut linjaavat opiskeluhyvinvointistrategiansa omien painotustensa mukaan, mutta yhteisenä ajatuksena on hyvinvoiva ja opiskelukykyinen opiskelija. Opiskeluhyvinvoinnin sisällyttäminen korkeakoulun strategiaan tuo sen näkyväksi ja sitouttaa korkeakoulu yhteisön jäsenet sen toteuttamiseen. (Kunttu ym. 2021, 97–98.)

Opiskeluhyvinvointistrategian tavoitteista syntyy opetuksen tukemista ja opiskelijoiden ohjausta linjaavia toimintamalleja, joihin voidaan kirjata hyvinvointityön ohjaussuunnitelmat sekä opiskelukyvyn ja hyvinvointiin liittyvät tavoitteet. Opetus- ja ohjaushenkilöstön hyvinvointityön sisällyttäminen opetuksen

rakenteisiin lisää hyvinvointityön saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. (Kunttu ym. 2021, 98–99.)

Kuntun ym. (2021, 98) mukaan korkeakoulujen johtoryhmällä on tärkeä rooli opiskeluhyvinvointityön kehittämisessä. Opiskelijakyselyiden, palautteiden ja tilastojen avulla voidaan kerätä tärkeää tietoa opiskeluhyvinvoinnin tarpeista, joiden perusteella hyvinvointitekijöiden resursseja sekä toimenpiteitä voidaan kohdentaa oikein. Opiskeluhyvinvoinnin tueksi ja kehittämiseksi voidaan nimittää ohjausryhmä, jonka opiskeluhyvinvoinnin erityisasiantuntijat voivat toimia opiskelijoiden ja henkilökunnan tukena, koordinoida ja kehittää opiskeluhyvinvointiin liittyviä ryhmätoimintoja ja koulutuksia sekä seurata opiskeluhyvinvoinnin tilaa aktiivisesti. (Kunttu ym. 2021, 98–99.)

Opiskeluhyvinvointityön toteutus sulautuu korkeakoulujen opetus- ja ohjaustilanteisiin. Hyvinvointitaitojen opetus perustuu kokonaisuuden ymmärtämiseen ja jaettuun asiantuntijuuteen. Opetuksen, ohjauksen ja hyvinvoinnin erityisasiantuntijatyön sekä verkostoyhteistyön moniammatillinen osaaminen mahdollistaa opiskelijan moninaisten ohjaustarpeiden tunnistamisen sekä oikeanlaisen tuen piiriin ohjaamisen. Korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointitaidoista merkittävimpiä ovat ajan- ja stressinhallinnan sekä aikaansaamisen ja tunnesäätelyn taidot sekä kyky opiskelutekniikoiden ja motivaation ylläpitämiseen. (Kunttu ym. 2021, 97–99.)

Korkeakoulut tukevat opiskelijoita ja oppimista erilaisilla toimilla tavoitteenaan opintoihin orientoitunut opiskelija. Uusille opiskelijoille orientointiviikko ja opiskelijatuutorointi mahdollistavat opiskeluihin kiinnittymisen ja ryhmäytymisen. Ohjaava opettaja toimii opiskelijan tukena koko opiskeluajan. Opiskelutaitoja ja tukitoimia pyritään sisällyttämään osaksi opiskelukokonaisuuksia, joilla tuetaan opiskelijan motivaatiota opiskeluiden loppuun saattamiseen. (Kunttu ym. 2021, 179–181.) Opettajien pedagogisilla ratkaisuilla aikaansaama yhteenkuuluvuuden tunne ja sosiaalinen tuki on merkittävä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluhyvinvointia kohottava tekijä. Opettajilla on suuri merkitys opiskelijoiden ryhmäytymiseen ja yleiseen vuorovaikutukseen. (Lappalainen ym. 2008, 135, 138.) Korkeakouluilla on merkittävä rooli opiskelijoiden yhteisöllisyyden ja

yhteenkuuluvuuden tunteen sekä sosiaalisen identiteetin rakentumisessa. Yhteisöllisyyden kokemuksella on positiivisia vaikutuksia opiskelumestykseen sekä opiskeluhuvinvointiin. (Williams-Brown & Mander 2021, 37.)

3.2.1 Opiskelukyky

Korkeakouluissa opiskeluhuvinvointityö perustuu opiskelukyvyn tukemiseen. Tässä luvussa kuvataan korkeakouluopiskelijoiden opiskelukykyä käsitteenä, opiskelukykymallin eri osa-alueita sekä niiden merkitystä opiskelukyvyn edistämässä.

Opiskelukyky on opiskelijan työkykyä, johon vaikuttavat opiskelija itse sekä opiskeluun liittyvät osatekijät (Kunttu ym. 2021, 38). Opiskelukyky-käsitteen määrittelemiselle tuli tarve 2000-luvun alussa, kun YTHS:n ja yliopistojen yhteistyö alkoi lisääntymään ja kun opiskeluterveydenhuollon lainsäädäntöä kehitettiin. Opiskelukyvillä oli erilaisia merkityksiä eri ammattiryhmille sekä opiskelijoille. (Kunttu 2021.)

Opiskelukyky-käsite on määritelty *Hyvinvointi koulutyössä ja opiskelussa*-hankkeessa vuosina 2002–2007. Hanke oli Työterveyslaitoksen, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön ja Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otuksen yhteinen hanke. (Kunttu 2021.) Terveystuolain mukaan opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen on opiskeluterveydenhuollon merkittävimpiä tehtäviä (Terveystuolainlaki 17. §).

Opiskelukyky rakentuu yksilön omista voimavaroista sekä opiskelutaidoista, opiskeluympäristöstä ja opetustoiminnasta (Kunttu ym. 2021, 38). Kaikki opiskelukyvyn osa-alueet eivät välttämättä ole opiskelijalla yhtä vahvoja. Keskittymällä omiin vahvuuksiinsa yhdellä tai useammalla osa-alueella opiskelija saa ylläpidettyä opiskelukykyä, vaikka jollain toisella osa-alueella olisi haasteita. (YTHS 2022.) Opiskelukyvillä on vaikutusta opiskelijan omaan hyvinvointiin, oppimistuloksiin sekä opintojen sujuvuuteen (Suomen ylioppilaskuntien liitto ry 2023). Opiskelukyvyn edistäminen ei ole vain opiskelijan oma tehtävä, vaan kuuluu kaikille opiskeluyhteisössä toimiville, opiskeluterveydenhuollolle, korkeakoululle ja opiskelijajärjestöille (YTHS 2022).

3.2.2 Opiskelukykymalli

Työterveyslaitos ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön ylilääkäri Kristina Kunttu kehittivät yhteistyössä vuonna 2006 opiskelukykymallin, joka on kehitetty työkykymallin pohjalta (Kunttu 2021). Vuonna 2022 opiskelukykymalli on päivitetty vastaamaan tämän päivän tarpeita (YTHS 2022). Opiskelukykymalli on dynaaminen, eli kaikki mallin osa-alueet vaikuttavat toisiinsa. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksia (KOTT) on käytetty apuna opiskelukykymallia laadittaessa. KOTT-tutkimuksien aineistosta on kerätty tietoa opiskelijoiden hyvinvointiin, terveyteen sekä opiskelukykyyn vaikuttavista asioista, jotka on koottu opiskelukykymalliin käsittekarttamuotoon. (Lehtinen 2018.)

Opiskelukykymallin avulla voidaan hahmottaa eri toimijoiden rooleja ja yhteistyömahdollisuuksia opiskeluhyvinvointityössä. Opiskelukykymallin avulla pyritään ymmärtämään opiskeluun liittyviä erilaisia haasteita. Opiskelukykymallin mukaista hyvinvointityötä toteutetaan yhteistyössä oppilaitosten, opiskelijajärjestöjen sekä opiskeluterveydenhuollon kesken. (Kunttu ym. 2021, 38–40.)

Opiskelukykymalli koostuu neljästä eri osa-alueesta, jotka ovat opiskelijan omat voimavarat ja opiskelutaidot, opiskeluympäristö sekä opetustoiminta (kuva2). Opiskelukykyä edistetään kaikkiin opiskelukykymallin osatekijöihin vaikuttamalla. (Kunttu ym. 2021, 40.) Opiskelukyvyn kaikilla osa-alueilla on merkittävä rooli opiskelijan opinnoissa etenemisessä. Opiskelukykymalli toimii opiskelijan apuna oman opiskelukyvyn osa-alueiden hahmottamisessa ja edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä. (YTHS 2022.)

Kuva 2. Opiskelukykymalli (YTHS 2022)

Opiskelukykymallissa *Omat voimavarat* (kuva 2) merkitsevät opiskelijan persoonallisuutta, terveydentilaa, elämäntilannetta ja sosiaalisia suhteita, eli ihmisen toimintakyvyn peruslähtökohtia (Kunttu ym. 2021, 38). Opiskelija voi edistää omia voimavarojaan kiinnittämällä huomiota arkisiin asioihin, muun muassa terveellisiin elämäntapoihin, ravintoon ja unen määrään (Lehtinen 2018). Opiskelijan hyvinvointiin vaikuttaa oma kokemus elämänhallinnasta, kykyjen riittävydestä sekä sosiaalisesta tuesta (Kunttu ym. 2021, 38). Opiskeluintoa lisäävä tekijä on opiskelijan hyvät sosioemotionaaliset taidot, jotka myös suojaavat opiskelu-uupumukselta. Sosiaaliset suhteet ovat tärkeä osa opiskelijan opiskelukykyä. Hyvät sosiaaliset taidot helpottavat uusien taitojen kehittymistä. Opiskelijan elämäntilanne ja olosuhteet vaikuttavat opiskelun sujuvuuteen. Asunto, liikkumismahdollisuudet ja riittävät toimeentulo luovat hyvät edellytykset opiskelulle. Poliittiset päätökset opiskelijalle kuuluviin etuuksiin, esimerkiksi opinto- ja asumistuki, vaikuttavat opiskelijan arkeen ja näin opiskelukykyyn. (YTHS 2022.)

Opiskelukykymallin *opiskelutaitoihin* (kuva 2) on eritelty muun muassa oppimistyylit, opiskelutekniikka, vuorovaikutustaidot sekä ajankäytön suunnittelu (Lehtinen 2018). Korkeakouluopiskelija tarvitsee opiskelutaitoja, pohjaosaamista sekä oman toiminnan itsearviointia ollakseen opiskelukykyinen. Merkittävä rooli on myös korkeakoululla, joka opettaa opiskelijaa opiskelutaidoissa ja

omien aiempien tietojen tunnistamisessa sekä mahdollistaa osaamisen puutteiden paikkaamisen. Opiskelijan luottamus opinnoista suoriutumiseen sekä vankka kiinnostus opiskeltavaa alaa kohtaan ovat merkittäviä opiskelukykyyn vaikuttavia tekijöitä. Opiskelumotivaatiota voidaan vahvistaa myös korkeakoulun taholta korkeatasoisella opetuksella ja tukemalla yhteisöllisyyttä sekä vertaistukea opiskelijoiden kesken. Yhteisöllistä opiskelua ja vuorovaikutustaitoja tukevat opetus käytännöt korkeakoulussa ovat merkittäviä opiskelukykyyn sekä työelämätaitojen kehittäjiä. (YTHS 2022.)

Opiskelukykyymallin *opiskeluympäristö* (kuva 2) koostuu opintojen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta opiskelu ympäristöstä (Kunttu ym. 2021, 39). Fyysinen opiskelu ympäristö käsittää oppimisympäristöt sekä rakennetut tilat, joiden tulee olla turvallisia ja esteettömiä (YTHS 2022). Opiskelu yhteisöön kuulumisen ja yhteisöllinen toimintakulttuuri edistävät opintojen sujumista ja opiskelijan opiskelukykyä (Kunttu ym. 2021, 39). Opiskelijajärjestöillä on suuri rooli vertaissuhteiden vahvistamisessa, jonka on havaittu edistävän hyvinvointia ja opinnoissa koettua merkityksellisyyttä (YTHS 2022).

Opiskelukykyymallin *opetustoiminta* (kuva 2) käsittää korkeakoulun opetuksen, ohjauksen, tuutoroinnin ja pedagogisen osaamisen (Lehtinen 2018). Opiskelijalähtöinen opetus ja ohjaus tukee opiskelukykyä sekä halua sitoutua opiskeluun. Omat vaikuttamismahdollisuudet sekä opiskelijan lähtökohdat huomioiva opetus motivoivat opiskelijaa sekä lisäävät hyvinvointia ja merkityksellisyyden kokemusta. Saavutettavuudella pyritään huomioimaan opiskelijoiden erilaisuus oppijoina. Korkeakoulussa tulisi olla saatavilla erilaisia ohjauksen muotoja, opiskelijan elämäntilanne ja kokonaiskuva huomioiden. Joustavien ja erilaisten opiskeluratkaisujen mahdollistaminen lisää opiskelijoiden osallisuutta sekä yhdenvertaisuutta. Ohjausta toteutetaan korkeakouluissa muun muassa henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisella, uraohjauksella sekä opinnäytteiden ohjauksella. Opetuksella ja ohjauksella tuetaan opiskelijan korkeakoulu yhteisöön kuulumista ja lisätään opiskeluihin kiinnittymistä. Ohjatuissa vertaisryhmissä opiskelu kehittää keskeisiä korkeakoulussa tarvittavia opiskelutaitoja ja antaa opiskelijoille mahdollisuuden tukea toisiaan oppimisessa sekä jakaa omia kokemuksiaan. Yhteisöllisillä ja vuorovaikutuksellisilla opetusmenetelmillä voidaan vaikuttaa ennaltaehkäisevästi opiskelijoiden hyvinvointiin ja opiskelukykyyn sekä opintojen etenemiseen. (YTHS 2022.)

3.2.3 Tutkimuksia opiskeluhuvinnoinnista

Kuraattorin roolista opiskeluhuvinnoinnin tukemisessa korkeakoulussa ei löydy aiempaa tutkimustietoa, joten opinnäytetyössä on keskitytty aiempiin opiskeluhuvinnoinnin tutkimuksiin. Opiskelijan hyvinvointi liittyy oleellisesti opiskelukykyn. Aiemmat tutkimukset avaavat hyvinvoinnin ja opiskelun haasteiden merkitystä opiskelukyvylle sekä opiskelijoiden tuen tarvetta opintojen aikana.

Korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja tuen tarpeita on tutkittu valtakunnallisella korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksella (KOTT) vuodesta 2000 lähtien. KOTT-tutkimuksella selvitetään opiskelijoiden fyysistä ja psyykkistä terveyttä, hyvinvointia ja sosiaalisia suhteita sekä opiskelukykä ja siihen liittyvää tuen tarvetta. Vuonna 2021 KOTT-tutkimuksen toteutuksesta vastasi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), ja tutkimuksessa selvitettiin myös koronapandemian vaikutuksia. (THL 2022.) Aiemmat KOTT-tutkimukset vuosina 2000–2016 on toteuttanut Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS (Kunttu ym. 2021, 371).

THL:n (2021) KOTT-tutkimuksen tulosten mukaan joka kolmas korkeakouluopiskelija koki olevansa psyykkisesti kuormittunut ja kärsi masennus- tai ahdistusoireista. Naisopiskelijoilla psyykkinen kuormittuneisuus oli yleisempää kuin miehillä. Aikuisväestöön verrattuna opiskelijoilla näkyi enemmän psyykkisiä oireita ja kuormittuneisuutta. (YTHS 2021.) Tulosten mukaan joka kuudennella korkeakouluopiskelijalla oli riski sairastua syömishäiriöön (THL 2021). Koronapandemiasta johtunut etäopiskelu vähensi opiskelijoiden yhteisöllisyyttä. Tulosten mukaan joka kolmas opiskelija kertoi, ettei tunne kuuluvansa yhteenkään opiskeluun liittyvään ryhmään. Tästä johtuva opiskeluryhmän tuen puute vaikeutti opiskelemista. KOTT-tutkimuksen tulosten mukaan lähes puolet opiskelijoista harrasti terveysliikuntasuosittelun mukaista liikuntaa, jonka todettiin auttavan opiskelijoiden hyvinvoinnissa ja toipumisessa. (YTHS 2021.)

Kansainvälisissä EUROSTUDENT-tutkimuksissa kartoitetaan korkeakouluopiskelun olosuhteita, opiskelijoiden toimeentuloa ja ajankäyttöä sekä korkea-

koulutukseen hakeutumista. EUROSTUDENT-tutkimuksia on toteutettu vuosina 2000–2019. (Kunttu ym. 2021, 371.) Kahdeksas EUROSTUDENT-tutkimus toteutettiin keväällä 2022 ja tutkimustulokset julkaistaan syksyllä 2023. Tutkimuksessa selvitettiin edellisten tutkimusaiheiden lisäksi opintojen digitalisaatiota sekä koronapandemian vaikutuksia. Tutkimus toteutettiin kahdessakymmenessäviidessä Euroopan maassa. Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään korkeakoulujen kehittämisessä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.)

Vuonna 2019 toteutetun EUROSTUDENT-tutkimuksen tulosten mukaan vain noin 40 % opiskelijoista ilmoitti olevansa tyytyväinen opiskelun tukipalveluihin, muun muassa tutorointiin, valmentaviin opintoihin ja mentorointiin. EUROSTUDENT-tutkimuksen tulokset osoittavat, että opiskelijat tarvitsisivat enemmän tukea opintoihinsa opintojen aikana sekä keinoja opintojen ja työssäkäynnin yhdistämiseen, etteivät opinnot viivästyisi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 52.)

Erkkilä ja Hämäläinen (2022) selvittivät pro gradu -tutkielmassaan korkeakouluopiskelijoiden ohjauksen ja tuen tarpeita tavoitteenaan tiedon tuottaminen ja hyödyntäminen korkeakouluopiskelijoiden ohjaus- ja tukipalvelujen kehittämiseksi. Tutkimuksen aineistoa kerättiin korkeakouluopiskelijoilta sekä opiskeluhuvinvoinnin henkilöstöltä. Erkkilän ja Hämäläisen (2022) mukaan yli puolet korkeakouluopiskelijoista koki tarvitsevansa tukea opintoihin, opiskeluvaikeuksiin sekä mielenterveyden haasteisiin. Myös yksinäisyyden kokeminen ja fyysisen hyvinvoinnin haasteet nousivat esiin. Opiskelijat kokivat, että lähiopetuksen väheneminen etäopintojen myötä lisäsi haasteita opiskeluyhteisön rakentumiselle ja sosiaalisille suhteille. Opiskeluhuvinvoinnin henkilöstö koki opiskelijoiden tuen tarpeiden liittyvän kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, opintoihin sekä sosiaalisiin suhteisiin. Haasteet opiskelijoiden jaksamisessa arjessa sekä opinnoissa näyttäytyivät tutkimuksen mukaan heikentyneenä opiskelukykynä. (Erkkilä & Hämäläinen 2022.)

Erkkilän ja Hämäläisen (2022) mukaan korkeakouluopintojen sujumiseksi sekä opiskelukyvyn kohentamiseksi olisi ensiarvoisen tärkeää, että opiskelijoita tuettaisiin sosiaalisissa suhteissa ja ryhmäytymisessä opintojen aikana. Korkeakoulujen tarjoama yksilöllinen, hyvinvointia edistävä ja ammattitaitoinen ohjaus eri yhteistyötahojen kanssa, itsenäisesti luettava verkkomateriaali sekä

opiskelijoiden toisiltaan saama tuki osoittautuivat tutkimuksen mukaan opiskelijoille mieleisiksi ja hyödyllisiksi tuen muodoiksi. Korkeakoulujen roolin opiskelijoiden tukemisessa ja hyvinvoinnin edistämisessä havaittiin olevan merkittävä, mutta silti osa erityisen tuen tarpeen opiskelijoista koki jäävänsä ilman riittävää tukea. Erkkilän ja Hämäläisen (2022) mukaan olisi tarpeellista tutkia, kuinka erityisen tuen tarpeessa olevia opiskelijoita voitaisiin tunnistaa ja tukea korkeakouluissa paremmin, sekä millä tavoin opintojen tukeminen vaikuttaa opiskelijan valmistumiseen ja työelämään siirtymiseen.

Lantto (2019) selvitti pro gradu -tutkielmassaan korkeakouluopintojen loppuvaiheessa olevien opiskelijoiden hyvinvointia. Tutkielman tulosten mukaan opiskelijoiden hyvinvointia heikentäviä tekijöitä olivat kiire, stressi, epävarmuus, ahdistus sekä muiden odotukset. Hyvinvointia tukeviksi tekijöiksi opiskelijat kokivat sosiaaliset suhteet, terveyden, taloudellisen vakauden sekä oman elämäntilanteen arvostamisen. Tutkielman tuloksissa nousi ilmi, että osa opiskelijoista ei tiennyt, mitä tekevät valmistumisen jälkeen. Opiskelijoiden vastauksista voitiin tulkita, että he kaipasivat apua opintojen ohjauksessa ja työelämään suuntautumisessa. Lanton (2019) mukaan ensisijaisen tärkeää olisi kiinnittää huomiota opiskelijoiden hyvinvointiin nimenomaan ennaltaehkäisy näkökulmasta. Opiskelijoiden hyvinvointia tulisi seurata aktiivisesti, ja tuen tulisi olla saatavilla mahdollisimman matalalla kynnyksellä (Lantto 2019).

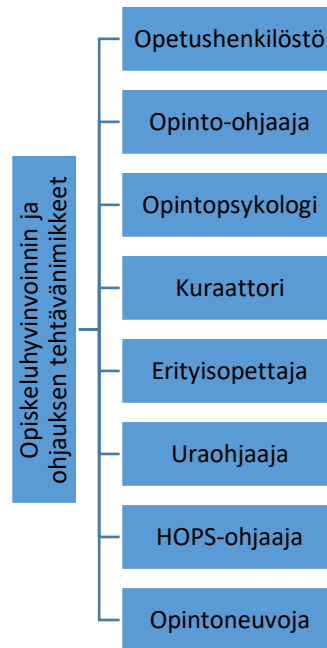
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Toimeksiantajamme KOHO-hanke toi esille syksyllä 2022 tarpeen tutkia korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityötä, jonka perusteella opinnäytetyöprosessi käynnistyi. Opinnäytetyön näkökulmaa ja aiheen rajaamista pohdittiin yhdessä toimeksiantajan kanssa. Opinnäytetyön aiheeksi muodostui korkeakoulun kuraattorin rooli opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa. Kuraattorin roolia pyritään kuvaamaan selvittämällä, millainen korkeakouluissa työskentelevien kuraattorien työnkuva on, millä tavoin kuraattori tukee opiskeluhyvinvointia sekä milloisten tahojen kanssa kuraattori tekee yhteistyötä. Korkeakoulujen opiskeluhyvinvointikentällä työskentelevien toimijoiden työnkuva ei ole yhtenäinen, ja hyvinvointityö on osittain päällekkäistä. Eri korkeakouluissa opiskelijat ovat

eriarvoisessa asemassa opiskeluhyvinvointipalveluiden suhteen. Opiskeluhyvinvointityön yhtenäistäminen ja kuraattorin roolin selkeyttäminen mahdollistavat tasa-arvoisten palveluiden saatavuuden korkeakoulu yhteisöissä.

Opiskeluhyvinvoinnin merkitys korkeakouluopiskelijoiden opintojen etenemiselle ja opiskelukyvylle on tiedostettu. Korkeakoulutuksen kehitys on vahvasti suuntautunut 2000-luvulla opintojen tehokkaaseen suorittamiseen määräajassa. Muutokset opintotukikuukausien määrässä, tutkintotavoitteissa ja opintopisteiden suoritusrajoissa sekä opintoaikojen lyhentymisessä ovat lisänneet opiskelijoiden hyvinvoinnin ja opinto-olosuhteiden huomioimista korkeakouluissa. Opiskeluhyvinvointitutkimusten mukaan merkittävällä osalla opiskelijoista on opintojen suorittamisessa haasteita. Opiskelijoiden kokema yksinäisyys, fyysisten ja psyykkisten hyvinvoinnin ongelmat sekä puutteelliset opiskelutaidot vaikuttavat negatiivisesti opiskeluhyvinvointiin ja opiskelukyvyn. Opintojen viivästyminen on vaikutusta myös työnhakuun ja työllisyyteen. Korkeakoulujen yhteinen kiinnostus hyvinvoinnin, opiskelukyvyn ja osallisuuden edistämisen kehittämiseen on lisännyt korkeakouluverkoston yhteistyötä. (Klemola ym. 2020.)

KOHO-hankkeessa toteutettiin syksyllä 2022 korkeakoulujen opiskeluhyvinvoinnin ja ohjauksen hankkeille kysely, jossa selvitettiin opiskeluhyvinvoinnin toteuttajien toimenkuvaa ja/tai ammattinimikettä. Opiskeluhyvinvoinnin ja ohjauksen parissa työskentelevien toimijoiden tehtävänimikkeitä oli yhteensä 45. Kuva 3 osoittaa yleisimmät nimikkeet, joita olivat opetushenkilöstön, opettajatutorin ja omaopettajan lisäksi opinto-ohjaaja, opintopsykologi, kuraattori, erityisopettaja, uraohjaaja, HOPS-ohjaaja sekä opintoneuvoja. Kuraattorin opiskeluhyvinvointityö korkeakoulussa painottuu tehostettuun ohjaukseen, ja samankaltaista tukea voivat tarjota myös opintopsykologi, erityisopettaja sekä opinto-ohjaaja. (Penttinen & Manninen 2023.)

Kuva 3. Opiskeluhyvinvoinnin ja ohjauksen yleisimmät tehtävänimikkeet korkeakouluissa (Penttinen & Manninen 2023)

Tutkimuskohteenamme ovat korkeakoulussa työskentelevät kuraattorit. Kuraattorin työtä ohjaa perusopetuksessa vahva lainsäädäntö, jossa kuraattorin työnkuva sekä yhteistyötahot osana opiskeluhuollon palveluita on kuvattu selkeästi. Korkea-asteella ei vastaavaa lainsäädäntöä ole, eikä korkeakoulukuraattorin työnkuvauksesta ole kansallista linjaa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa korkeakoulujen opiskeluhyvinvoinnin kehittämistyöhön huomioiden kuraattorin näkökulman. KOHO-hankkeen on tarkoitus hyödyntää opinnäytetyön tuloksia korkeakouluverkoston opiskeluhyvinvoinnin ja ohjauksen toimintamallien yhtenäistämiseksi.

Kuraattorin roolia opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa pyritään selvittämään tutkimuskysymysten avulla. Tutkimuskysymykset muodostuivat opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteiden pohjalta. Tutkimuskysymykset ovat

1. Millainen työnkuva ja työtehtäviä kuraattoreilla on korkeakouluissa?
2. Millä tavoin kuraattori tukee opiskeluhyvinvointia?
3. Kenen kanssa kuraattori tekee yhteistyötä?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä ja sen merkitystä. Laadullinen tutkimus soveltuu parhaiten käytettäväksi, kun ilmiöstä ei ole aiempaa tietoa, teorioita tai tutkimusta. Tutkimuksella halutaan saada ilmiöstä syvälinen näkemys ja tuottaa uutta tietoa. (Kananen 2017, 32–33.) Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia korkeakouluissa työskentelevien kuraattorien roolia opiskeluhyvinvointityössä. Aiheesta ei ole aiempaa tutkimusta, joten kvalitatiivinen tutkimusote on perusteltu. Tarkoituksena on ymmärtää, millä tavoin korkeakoulukuraattori konkreettisesti osallistuu opiskeluhyvinvoinnin toteutukseen, kenen kanssa tehdään yhteistyötä ja millaista toiminta on. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään, millainen korkeakouluissa työskentelevien kuraattorien työnkuva on. Korkeakoulukuraattorin työnkuvaa ei ole laissa säädetty. Työnkuva määrittelee työnsisällön ja toiminnan selkeästi.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä ovat aineiston kerääminen tutkittavilta vuorovaikutussuhteessa tutkijan toimiessa aineiston kerääjänä. Tutkimuksen avulla pyritään ilmiön hyvään sanalliseen kuvaukseen. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston riittävyyden määrittää tutkimusongelman ratkaisuun pääseminen sekä tutkijan oman ymmärryksen saavuttaminen ilmiöstä. (Kananen 2017, 34–35.)

Tutkimuksen lähestymistapa määrittelee tutkimusmenetelmän, jonka perusteella aineistonkeruumenetelmät sekä aineistonanalyysimenetelmät valitaan (Kananen 2017, 37). Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmäksi valittiin laadullisen tutkimuksen yleisimmistä menetelmistä haastattelu (Kananen 2017, 88). Tutkimuskohdetta eli kuraattoreita haastatteleamalla tarkoituksena oli saada tietoa ja ymmärrystä kuraattorin toiminnasta opiskeluhyvinvointityön toteuttamisessa. Haastattelun avulla voidaan saada tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tietoa. Haastatteleamalla henkilöitä, joilla on tutkittavasta ilmiöstä kokemusta ja tietoa, aineiston luotettavuus paranee. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85–86.) Tutkimukseen haastateltiin kuutta kuraattoria. Tutkimukseen osallistuneet haastateltavat olivat työskennelleet kuraattorina eripituisia

aikoja, vuodesta viiteentoista vuoteen. Tämä lisäsi aineiston monipuolisuutta. Kokemus ja tuore näkemys omasta ammatistaan toi esille erilaista tietoa tutkimusongelman kannalta.

Aineistonkeruumenetelmä tarkentui prosessin edetessä teemahaastatteluksi. Teemahaastattelu määritellään kahden ihmisen väliseksi keskusteluksi tutkitavan ilmiön aiheista. Keskustelun aiheet eli teemat määritellään etukäteen. Teemahaastattelun kysymyksiä ohjaa tutkimusongelma, johon halutaan saada vastaus. (Kananen 2017, 88.) Teemahaastattelussa haastateltava saa kertoa vapaasti aiheeseen liittyvästä tutkittavasta ilmiöstä, keskustelu etenee tutkitavan ehdoilla. Tutkijan tehtävänä on tehdä tarkentavia kysymyksiä ja pitää keskustelu tutkittavassa aihepiirissä. (Kananen 2017, 95.) Haastateltavan vastauksen avulla on tavoitteena muodostaa kokonaiskuva tutkimuskohteesta (Kananen 2017, 90).

Haastattelun teemoja tarkasteltiin ottaen huomioon, mitä tutkittavasta ilmiöstä jo tiedetään. Teemahaastattelujen teemojen tulee liittyä tutkittavaan ilmiöön (Tuomi ym. 2018, 88). Teemoja ja kysymyksiä pohdittiin toimeksiantajan toiveita ja ideoita kuunnellen. Haastattelun teemoiksi muodostuivat kuraattorin työkuva ja koulutustausta, kuraattorin yhteistyökumppanit ja verkostot sekä kuraattorin rooli opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa (liite 2). Näiden teemojen alle muodostettiin tarkentavia kysymyksiä haastattelurunkoon. Kysymysten avulla pyrittiin muodostamaan mahdollisimman monipuolinen aineisto, jonka avulla tutkimusongelmaan pystyttiin vastaamaan mahdollisimman kattavasti.

Haastateltaviksi pyrittiin valitsemaan opiskeluhyvinvoinnin asiantuntijoiden joukosta heitä, jotka toimivat kuraattorinimikkeellä eri korkeakouluissa. Tämän perusteella sopivia henkilöitä haastateltaviksi löytyi kahdeksan, joihin oltiin yhteydessä sähköpostilla huhtikuussa 2023. Yhteydenotossa esiteltiin opinnäytetyön tarkoitus vastaanottajien kiinnostuksen lisäämiseksi. Saimme vastauksen kuudelta kuraattorilta, jotka halusivat osallistua opinnäytetyöhömmme. Vastaajien joukossa oli yliopistojen sekä ammattikorkeakoulujen kuraattoreita. Haastatteluajankohdat sovittiin haastateltavien kanssa sähköpostitse, teemahaastattelun runko (liite 2) lähetettiin heille etukäteen tutustumista varten. Haastattelut toteutettiin Teams- yhteyden välityksellä toukokuussa 2023 pitkien välimatkojen vuoksi. Haastattelujen aluksi esiteltiin opinnäytetyön aihe,

toteuttajat sekä toimeksiantaja. Haastateltaville kerrottiin haastatteluiden etenevän teemarungon mukaisesti. Haastatteluiden alussa tallentamiseen pyydettiin lupa haastateltavilta, jonka kaikki antoivat. Haastatteluissa edettiin teema kerrallaan tehden tarkentavia kysymyksiä tavoitteena saada haastateltavan näkemys monipuolisesti esiin. Haastattelut etenivät hyvin keskustelunomaisesti.

5.2 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineiston analyysimenetelmäksi valittiin laadullisen tutkimusotteen perusteella aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysin tarkoituksena on saattaa tutkimusaineisto selkeään ja tiivistettyyn muotoon ja koota informaatio tutkittavasta ilmiöstä. Näin aineistosta saadun tiedon perusteella voidaan muodostaa luotettavia johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.)

Aineistonkeruun jälkeen tutkimusaineisto yhteismitallistetaan eli litteroidaan. Tämä tarkoittaa kerätyn aineiston saattamista kirjalliseen muotoon. Teema-haastatteluaineisto pyritään kirjoittamaan mahdollisimman sanatarkasti. (Kananen 2017, 131–132.) Haastatteluiden nauhoitukset kirjoitettiin tekstimuotoon Microsoft Word -asiakirjaan yleiskielellä. Yleiskielisessä litteroinnissa teksti muunnetaan kirjakielelle poistamalla puhe- ja murrekieliset ilmaisut (Kananen 2017, 135). Litteroitua aineistoa kertyi 81 sivua. Fonttina käytettiin Arial-kirjasintyyppiä, fonttikokona 12 ja rivivälinä 1.5. Opinnäytetyössä käytetään suoria lainauksia haastatteluista ja ne on merkitty lainausmerkein.

Laadullisen tutkimuksen aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee vaiheittain. Prosessiin kuuluu aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja käsitteellistäminen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.) Aineiston pelkistämällä litteroidusta aineistosta etsitään ydinasiat, minkä avulla aineisto selkiytyy tutkimuskysymysten kannalta käsiteltävään muotoon. Aineistosta poistetaan tutkimukselle epäolennaiset asiat. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.) Aineiston pelkistämiseen käytettiin koodausta. Aineiston koodauksella jäsennetään tutkimusaineistoa tutkimuskysymys huomioiden (Schreier 2012, 61). Koodauksen avulla aineistosta yhdistetään samaa tarkoittavia ilmaisuja vähentämättä laadullista tietoa (Kananen 2017, 136–137). Litteroitu aineisto koodattiin eri väreillä teemoittain,

jotka oli johdettu tutkimuskysymyksistä. Koodauksen pohjalta teemoiksi muodostuivat työnkuva, rooli, opiskeluhyvinvoinnin tukeminen, haasteet, kehittäminen sekä yhteistyö.

Aineiston ryhmittelyvaiheessa koodatusta aineistosta etsitään yhteneviä käsitteitä. Sisällöltään samaa tarkoittavat käsitteet yhdistetään luokittelemalla ja nimetään sisällön mukaan alaluokiksi. Luokittelua jatketaan yhdistelemällä alaluokkia yläluokiksi, jotka muodostavat yhteisen pääluokan. Käsitteitä yhdistelemällä pyritään saamaan vastaus tutkittavaan ilmiöön. Tutkimusaineiston informaatio tiivistyy selkeästi analysoitavaan muotoon luokittelun avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124–125.) Aineiston luokittelu tehtiin käsitekarttojen avulla. Analysointiin ei käytetty tietokoneohjelmia. Tutkimusaineiston ryhmittelyssä muodostui 13 alaluokkaa, jotka yhdistettiin neljäksi yläluokaksi (kuva 4).

ALALUOKAT	YLÄLUOKAT
KOULUTUS	TYÖNKUVA
TYÖNKUVAUS	
TYÖIKÄ	
SISÄISET	YHTEISTYÖKUMPPANIT
ULKOISET	
OPISKELUTAIDOT	OPISKELUHYVINVOINNIN TUKEMINEN
OHJAUS	
OPISKELIJAN VOIMAVAROJEN TUKEMINEN	
OPISKELUYMPÄRISTÖ	
OPISKELIJAN KOHTAAMINEN	
TYÖNKUVA	KEHITTÄMINEN
LAINSÄÄDÄNTÖ	
RESURSSIT	

Kuva 4. Aineiston luokittelu

Aineiston käsitteellistämällä eli abstrahoinnilla aineistosta erotellaan oleellinen tieto käsitteiden avulla, joita yhdistelemällä saadaan vastaus tutkimusongelmaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125–127). Tutkimusaineiston yläluokkien käsitteiden avulla pyrittiin tuomaan esille, mitkä tekijät vaikuttavat korkeakoulun kuraattorin roolin muodostumiseen ja millä tavoin opiskeluhyvinvointia tuetaan.

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

6.1 Kuraattorin työnkuva

Tutkimusaineiston luokittelun avulla korkeakoulun kuraattorin työnkuvaan vaikuttaviksi tekijöiksi muodostuivat haastateltavien koulutus, työnkuvaus sekä työikä.

6.1.1 Koulutus

Haastateltavat olivat koulutustaustallaan hyvin erilaisia, ja heistä viidellä oli useampi kuin yksi korkeakoulututkinto. Ensisijaisena koulutuksena kahdella oli sosiaali-alan ylempi korkeakoulututkinto ja neljällä muulla muu ylempi korkeakoulututkinto. Neljällä haastateltavalla oli sosiaali-alan tutkinto, kahdella kuraattorilla ei ollut lainkaan sosiaali-alan koulutusta. Haastateltavista neljällä oli pedagogisia opintoja, kun taas kahdella ei niitä ollut.

6.1.2 Työnkuvaus

Haastatteluista kävi ilmi, että kuraattoreilla ei ollut selkeää työnkuvaa omasta työstään. Työnkuva perustui korkeakoulujen omiin tavoitteisiin ja tarpeisiin. Työnkuvaan vaikuttivat myös korkeakoulun muut opiskeluhyvinvoinnin toimijat ja heidän työkenttäänsä. Haastatteluista selvisi, että kuraattorien yhteinen tehtävä on opiskelijan opintojen tukeminen sekä opiskeluhyvinvoinnin huomioiminen kokonaisuudessaan. Yksi haastateltava kuvasi kuraattorin tarvitsevan vankkaa sietokykyä ja itsejohtamistaitoja sekä aikaa työnkuvan muodostumiselle. Haastatteluista nousi selkeästi esille työntekijän työvuosien tuoma kokemus oman työnkuvan selkiytymisessä.

”vapaus aika pitkälti tavallaan muokata sitä omaa työnkuvaa, sen mukaan mitä opiskelija tarvitsee”

Haastateltavat kuvasivat hyvän kuraattorin työn edellyttävän korkeakoulukentän ja opiskelijoiden elämän tuntemusta. Kuraattorin tulee olla tietoinen oman korkeakoulun opiskelijoiden tarpeista ja pyrkiä vastaamaan niihin.

” edellyttää kyllä sitä, että tietää sen koulun ja tietää miten siellä korkeakoulussa toimitaan”

Haastateltavat, joilla oli sosiaalialan koulutus, toivat esille kuraattorin olevan sosiaalialan ammattilainen korkeakouluissa. Kaksi haastateltavaa, joilla ei sosiaalialan koulutusta ollut, näkivät kuraattorin työskentelevän lähellä erityisopettajan ja opinto-ohjaajan työkenttää, ja siinä painottuivat opetuskentän tuntemus ja oppimisen tukeminen enemmän. Haastateltavat sijoittuivat korkeakouluorganisaatiossa opetuksen ja oppimisen tuen tai opiskeluhuvinvointipalveluiden alaisuuteen.

”me mietitään sitä, että mitä vaikka niin kun erityisopettajan toimenkuva on suhteessa kuraattorin toimenkuvaan”

Kuraattorin työ painottui kaikkien haastateltavien keskuudessa yksilötyöhön, ja sen koettiin nousevan esiin korkeakoulujen tarpeesta. Kuraattorin työ nähtiin ennaltaehkäisevänä työnä, jolla tuetaan opiskelijan opiskelukykyä. Opiskelijoiden tukemisen edellytyksenä oli heidän yksilöllisten tarpeidensa tunnistaminen. Erilaisten oppimisen haasteiden ja oikeanlaisen tuen tarpeiden tunnistaminen sekä opiskelukyvyn kokonaisuuden hahmottaminen oli olennainen osa kuraattorin työtä. Erityisosaamiseksi nousivat tietämys neuropsykiatrisista häiriöistä sekä mielenterveyden haasteiden tunnistaminen. Kaikki haastateltavat korostivat, etteivät kuraattorit ole terveydenhuollon osaajia eivätkä terapeutteja ja pitivät tämän rajan tuntemista tärkeänä, vaikkakin tietämyksen katsottiin olevan hyvä lisä ammattitaitoon.

”aika paljonhan se on sellaista tukea, että mitä se opiskelija itse haluaa”

Yhteisöllinen työ käsitti vahvaa verkostotyötä sekä korkeakoulun sisällä että ulkoisen palveluverkoston kanssa. Työ nähtiin opiskeluhyvinvoinnin tukemisen kehittämisen näkökulmasta.

Haastateltavien keskuudessa kuraattorin ammattitaito nähtiin vahvasti pohjautuvan sosiaalsiin taitoihin. Vuorovaikutus- ja neuvottelutaidot sekä yhteistyötaidot ihmisten kanssa työskentelyssä sekä moniammatillisessa verkostotyössä koettiin tärkeiksi. Kuraattorin tulisi osata kuunnella ja sanoittaa, ottaa opiskelijan huoli puheeksi.

”tärkein osaaminen on se ihmisten kohtaaminen”

Kuraattorin laaja-alainen ammattitaito nousi kaikissa haastatteluissa esille. Korkeakoulun toiminnan ymmärtäminen myös opiskelijan näkökulmasta sekä sosiaalipalveluiden ja lainsäädännön osaaminen nähtiin oleellisena osana kuraattorin ammattiosaamista. Haastateltavat toivat esille vahvasti itsenäisen työskentelyn ja monialaisen asiantuntijuuden korkeakoulujen opiskeluhyvinvoinnin kokonaisuuden rakentajina. Kuraattorin työhön kuului myös olennaisena osana korkeakoulun henkilökunnan konsultointi ja ohjaaminen opiskelijoiden kohtaamiseen. Yhteistyöverkoston tunteminen ja sen käytön osaaminen nousi merkittäväksi tekijäksi.

”kuraattorin työhän on hirmu laaja-alaista”

”itsenäistä asiantuntijatyötä”

Palveluohjaus nousi hyvin vahvana osaamisena esiin. Kuraattorin tuli osata tunnistaa opiskelijan tuen tarve ja tarvittaessa ohjata oikeanlaisen tuen piiriin. Haastateltavat tiesivät oman toimintaympäristönsä ja rajansa, mutta kaikki korostivat opiskelijoiden matalan kynnyksen palvelua. Kaikki opiskelijat otettiin vastaan ja yhdessä opiskelijan kanssa kartoitettiin tuen tarve ja ohjattiin tarvittaessa eteenpäin. Opiskelijan kohtaaminen ja näkeminen koettiin tärkeäksi kuraattorin työssä.

”mä autan niissä kouluasioissa, muuten ohjaan muihin palveluihin”

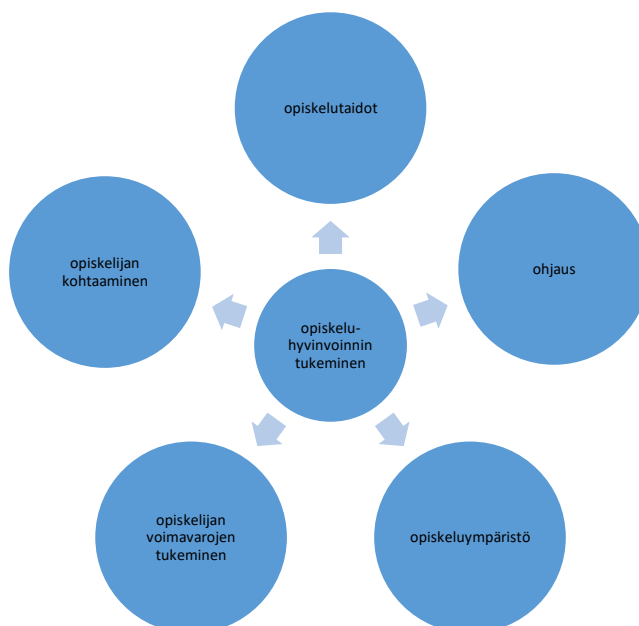
Kirjaamisvelvoitetta haastateltavilla ei ollut. Kolme haastateltavaa kertoi kirjautuvansa opiskelijan luvalla tietoturvalliseen järjestelmään pääpiirteittäin käyntien sisällön, oman muistin tueksi. Yhtenäistä käytäntöä opiskelijoiden yhteydenotokanavaksi ei ollut. Pääsääntöisesti opiskelijat käyttävät sähköpostia ajanvaraukseen, myös puhelimitse pystyi varaamaan tapaamisajan kuraattorin kanssa. Kolmessa korkeakoulussa oli käytössä sähköinen ajanvarausjärjestelmä.

6.1.3 Työikä

Haastateltavat olivat työskennelleet kyseisessä tehtävässä 1–15 vuotta.

6.2 Opiskeluhyvinvoinnin tukeminen

Tutkimusaineistosta nousivat opiskeluhyvinvoinnin tukemisen osa-alueiksi opiskelutaidot, ohjaus, opiskeluympäristö, opiskelijan voimavarojen tukeminen sekä opiskelijan kohtaaminen.

Kuva 5. Opiskeluhyvinvoinnin tukeminen

6.2.1 Opiskelutaidot

Haastatteluissa nousi esiin yhteisenä ja merkittävimpanä tekijänä opiskeluiden tukeminen ja edistäminen opiskeluhyvinvointityön näkökulmasta. Haastateltavat kertoivat ensisijaiseksi työskentelyalueeksi opiskelijoiden opiskelutaitojen

ja opiskelutekniikoiden kartoittamisen, opintojen suunnittelun ja aikataulutuksen sekä ajanhallinnan tukemisen.

6.2.2 Ohjaus

Korkeakouluopiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden tunnistaminen ja niiden tukeminen nousi haastatteluista selkeästi esille. Kuraattori nähtiin opiskelijan yksilöllisten opiskeluratkaisujen löytämisen mahdollistajana, joka työskentelee opiskelijan ja opettajan välimaastossa. Opiskeluhyvinvoinnin tukemisen kokonaisuudessa kuraattorin työhön kuului tuoda esiin opiskelijälähtöisen ohjauksen tarve. Opiskelijan yksilöllisen tuen tarpeen ja opiskelutilanteen kokonaisuuden huomioiminen ja tiedon välittäminen opettajille nähtiin merkittävänä tekijänä opintojen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta.

6.2.3 Opiskeluympäristö

Opiskeluhyvinvoinnin tukemisen näkökulmasta haastatteluista nousi vahvasti esille opiskelijoiden ja pedagogisen kentän yhdistäjänä toimiminen. Kuraattorin nähtiin tuovan esille opiskeluihin liittyviä haasteita sekä niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelijoiden valmistumiseen. Vuorovaikutuksessa korkeakoulun johdon kanssa näihin haasteisiin pyritään löytämään ratkaisuja ja vastaamaan tuen tarpeeseen. Yhteisöllinen työ käsitti eri teemojen mukaisia ryhmätunteja tai infotilaisuuksia. Tuntien teemat voivat muodostua muun muassa erilaisten opiskelutekniikoiden opiskelusta, elämänhallintaan, opintojen etenemiseen tai ADHD:een liittyvistä aiheista. Kuraattorit rakensivat yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa palveluja ja uusia toimintamalleja opiskelijoiden ja korkeakoulun tarpeeseen perustuen. Osa haastateltavista toi esille korkeakoulun sisäisten hyvinvointityöryhmien kanssa tehtävän yhteistyön, jossa tarkastellaan opiskeluhyvinvointia kokonaisuutena ja pohditaan kehittämistarpeita. Hyvinvointityöryhmissä kehitetään toimintatapoja opiskeluhyvinvointiin liittyen, kuten ryhmänohjaajien kanssa opiskelijoiden oppimisen tukemisen keinoja sekä henkilökunnalle järjestettäviä koulutuksia. Haasteltavista moni korosti opettajan oman hyvinvoinnin merkitystä opiskeluhyvinvoinnin näkökulmasta. Laadukas opetus lisää opiskelukykyä.

6.2.4 Opiskelijan voimavarojen tukeminen

Haastateltavat kuvasivat käytännön työn olevan opiskelijoiden oman hyvinvoinnin kartoittamista. Hyvinvointi tarkoittaa jokaiselle yksilöllisiä asioita, jotka tukevat opiskeluissa jaksamista. Työ voi olla perusasioiden pohtimista eli esimerkiksi sitä, syökö ja nukkuuko opiskelija tarpeeksi ja kuinka sitä voi tukea. Haastateltavat kertoivat auttavansa taloudellisen tilanteen kartoittamisessa ja erilaisten tukimuotojen selvittämisessä sekä niiden piiriin ohjaamisessa. Opiskelijan omien voimavarojen sekä vahvuuksien tunnistaminen nähtiin elämähallintataitojen vahvistavana tekijänä. Haastateltavat kertoivat etsivänsä yhdessä opiskelijan kanssa ratkaisuja erilaisiin opiskeluun liittyviin haasteisiin. Vahvuuksien hyödyntäminen elämähallinnassa nähtiin tärkeänä hyvinvoinnin tekijänä. Sosioemotionaalisten taitojen, kuten vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen, vahvistaminen nähtiin tärkeäksi osaksi työtä.

”kuraattorin rooli on se opintojen tukeminen, perusta kuntoon”

Kuraattorin työ nähtiin pitkälti korjaavana työnä, eikä ennaltaehkäisyyn riittänyt resursseja. Haastateltavat toivat esille myös tekevänsä toisinaan kriisityötä sekä kannattelevaa työtä opiskelijoiden odottaessa pääsyä asianmukaiseen palveluun, kuten mielenterveysammattilaisten pariin. Tämä nähtiin yleisesti kasvavana osana työtä.

6.2.5 Opiskelijan kohtaaminen

Konkreettisen työn lisäksi haastateltavat kuvasivat kuraattorin tuen olevan opiskelijan vierellä kulkemista. Eräs haastateltava kuvasi, että usein opiskelija tullessaan tapaamiseen ei osaa kertoa, mikä omassa tilanteessa aiheuttaa haasteita, joten kuraattori kuuntelee ja selkeyttää opiskelijan omia ajatuksia.

”kun se hakeutuu kuraattorille niin silloin se tietää vaan että joku on vialla”

Kuraattori toimii sanoittajana. Ratkaisuja etsitään yhdessä opiskelijan kanssa, jos opinnot eivät etene. Kuraattori kannustaa, tukee ja kannattelee opiskelijaa. Kuraattorin rooli nähtiin moniammatillisen tuen kokoajana. Kuraattori huolehtii asioiden eteenpäin viemisestä ja varmistaa, että jokainen toimija huolehtii omasta osuudestaan.

”kuraattorin rooli on eniten niinku näissä verkostotyössä se koordinointi”

Tärkeäksi asiaksi kuvattiin mahdollisuus kiireettömään kohtaamiseen. Eräs haastateltava kuvasi, että toisinaan tuntuu, että pelkkä kuraattorin läsnäolo riittää. Opiskelijoilla on tunne, että he tulevat nähdyiksi. Haastateltavat kuvasivat kuraattorin saavutettavuuden olevan hyvin merkittävä asia. Tällä tarkoitettiin konkreettista tapaamisen mahdollisuutta, selkeää väylää yhteydenottoon sekä henkistä läsnäoloa. Tärkeää on kohtaaminen. Kuraattorin tulee olla aidosti läsnä, kuunnella, olla kiinnostunut ja esittää vaikeitakin kysymyksiä.

”silläkin taitaa olla merkitystä vaan että kuraattori tulee paikalle ja juo kahvia jossakin”

6.3 Kuraattorin yhteistyökumppanit

Haastateltavat kuvasivat tekevänsä laajasti yhteistyötä korkeakoulun sisäisien sekä ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

6.3.1 Sisäiset yhteistyökumppanit

Tulosten mukaan korkeakouluissa tehdään paljon sisäistä ja monipuolista yhteistyötä sekä kehitetään toimintatapoja hyvinvointityöryhmissä. Kuva 6 osoittaa, että yhteistyötä tehdään laajasti korkeakoulun henkilöstön kanssa.

”teen yhteistyötä ihan kenen tahansa kanssa”

Kuva 6. Kuraattorin korkeakoulun sisäiset yhteistyökumppanit

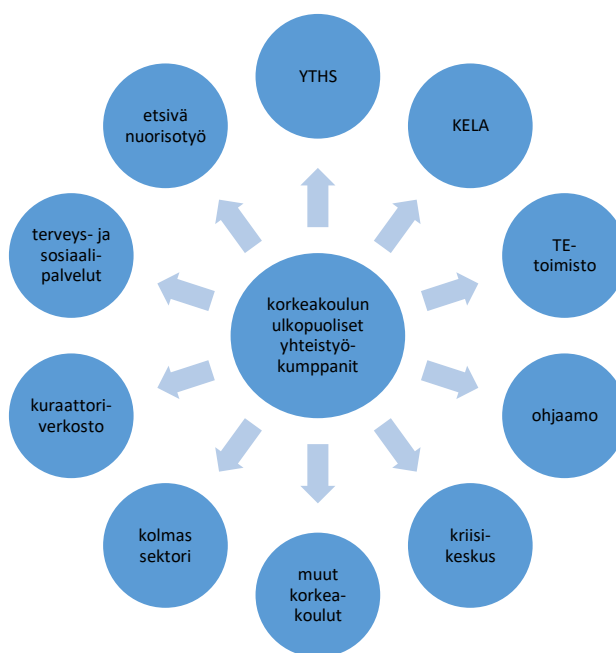
Tärkeimpinä koulun sisäisinä yhteistyökumppaneina haastateltavat kokivat opiskeluhyvinvoinnin tiimien työntekijät, kuten opinto-ohjaajat, erityisopettajat sekä ryhmänohjaajat. Usea haastateltava mainitsi oman tiimin ja mahdollisen työparin, kuten opintopsykologin olevan erittäin tärkeä yhteistyökumppani. Oman tiimin kanssa kokoonnutaan säännöllisesti, osalla haastateltavista oli 1–2 tiimitapaamista viikoittain ja osalla tapaamiset päivittäisiä, jos työparin työtila sijaitsi lähellä haastateltavan työpistettä. Kaikilla haastateltavilla ei kuitenkaan ollut varsinaista työparia.

”kuraattori tekee paljon sitä niin kun tiimityötä ja tekee työparityötä tosi paljon”

Yhteistyötä tehdään koulutuspäälliköiden, opettajien, opintotoimiston ja kirjaston työntekijöiden, korkeakoulupapin ja sekä erilaisten työryhmien kanssa. Opiskelijakuntien kanssa tehtävä työ koetaan merkittävänä tekijänä opiskelijoiden osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistajana.

6.3.2 Ulkoiset yhteistyökumppanit

Korkeakoulujen ulkopuolisia yhteistyökumppaneita ja verkostoja haastateltavat kuvasivat olevan runsaasti kuvan 7 mukaan. Eniten yhteistyötä haastateltavat kertoivat tekevänsä YTHS:n, Kelan, TE-toimiston, terveys- ja sosiaalipalveluiden sekä valtakunnallisen kuraattoriverkoston kanssa. Työnjakoa terveydenhuollon kanssa pidetään selkeänä. Kuraattori keskittyy elämänhallintaan, opintojen etenemiseen ja opiskelun erilaisiin haasteisiin. Terveystilaan liittyvissä asioissa kuraattori ohjaa opiskelijat terveydenhuollon palveluihin.

Kuva 7. Kuraattorin korkeakoulun ulkopuoliset yhteistyökumppanit

Haastateltavien mukaan yhteistyötä tehdään erilaisten paikallisten hyvinvointitoimijoiden kanssa ja opiskeluhyvinvointiin liittyvien hankkeiden parissa. Merkittäviä ulkoisia yhteistyökumppaneita ovat myös kaupungit, seurakuntien oppilaitostyö sekä oppilaitospoliisit. Haastateltavat mainitsivat myös mielenterveyden, ammatinvalintapsykologit, talous- ja velkaneuvonnan, Oma väylä -kuntoutuksen sekä Nuotti-valmennuksen korkeakoulun ulkopuolisiksi yhteistyökumppaneikseen (kuva 7). Paikallisten toimijoiden kanssa tehtävän verkostotyön osa haastateltavista koki olevan pienemmässä roolissa verrattuna korkeakoulun sisällä tehtävään tiiviiseen yhteistyöhön.

Kuraattoriverkostosta haastateltavat kokivat saavansa vertaistukea. Kaikilla kuraattoriverkoston kuuluvilla toimintakenttä ja asiakkaiden ikäryhmät ovat samat, eli korkeakouluopiskelijat. Haastateltavien mukaan on tärkeää kuulla,

miten muualla toimitaan ja miten toiminta on organisoitu. Yhteistyö muiden kuraattoreiden kanssa auttaa ymmärtämään, mitä korkeakoulujen hyvinvoinnin parissa tapahtuu koko Suomen tasolla. Haastateltavat kokevat erittäin tarpeellisenä mahdollisuuden pitää yhteyttä muihin kuraattoreihin.

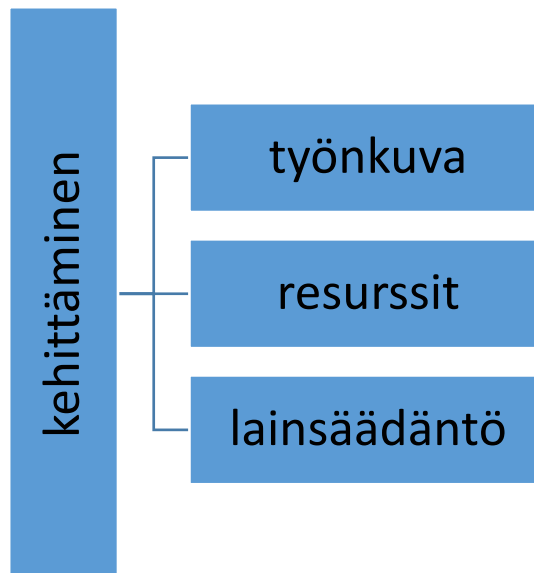
”sitä työn taakkaa helpottava asia että tietää että niin ne muutkin tota samaa pohtii”

Haasteltavien mukaan kaikkia palveluita ei ole tarpeen tuottaa itse, vaan mahdollisuuksien mukaan opiskelijoita ohjataan esimerkiksi kolmannen sektorin palveluihin. Kaikissa korkeakouluissa ei ole tarjolla riittävää tukea esimerkiksi oppimiseen liittyvissä asioissa. Osa haastateltavista kuvasi ohjaavansa opiskelijoita kolmannen sektorin palveluihin, joissa on mahdollisuus esimerkiksi tehdä ohjatusti opiskelutehtäviä ja saada ohjausta oppimisen pulmiin.

”meillä on alueella todella paljon taitavia ja hyviä toimijoita eli että meidän ei todellakaan ole tarkoitus tehdä näitä kaikkia itse”

6.4 Opiskeluhyvinvoinnin kehittäminen

Opiskeluhyvinvointiin liittyvät kehittämiskohteet nousivat vahvasti esille haastatteluissa. Tämän vuoksi haastateltavien kuvaamat kehittämiskohteet on liitetty mukaan opinnäytetyön tuloksiin. Haastateltavien vastausten mukaan opiskeluhyvinvoinnin kehittämiskohteiksi nousivat kuraattorin työnkuva, resurssit ja puuttuva lainsäädäntö (kuva 8).

Kuva 8. Opiskeluhyvinvoinnin kehittäminen

6.4.1 Työnkuva

Haastateltavien mukaan kuraattorin työnkuvan korkeakoulussa täytyisi olla selkeästi määritelty ja lainsäädännön tulisi ohjata työnkuvaa enemmän (kuva 8). Lainsäädännön puuttuessa kuraattoreilla on vapaus muokata omaa työnkuvansa opiskelijoiden ja korkeakoulujen tarpeiden mukaan. Haasteltavat kuvasivat tämän haasteena ja kehittämisenkohteena. Haastateltavat kokivat erityisesti sosiaalialan koulutuksen puutteen kehittämisenkohteena kuraattorin työnkuvaan liittyen.

Haastateltavien mukaan myös muun henkilökunnan keskuudessa tulisi olla tietoisuutta siitä, mitä kaikkea opiskeluhyvinvointiin kuuluu ja miten palvelut omassa korkeakoulussa on järjestetty. Korkeakoulun muun henkilökunnan tulisi osata myös ohjata opiskelijoita tarvittaessa eteenpäin, ei ainoastaan kuraattorin. Palveluohjausta tulisi haastateltavien mukaan kehittää koko korkeakoulun sisällä.

"toivon mukaan jo muutaman vuoden päästä kaikilla olisi se selkeä oma rooli"

"ei tarvitse tehdä mitään, mutta että ohjaisi eteenpäin"

Ennaltaehkäisevän ja yhteisöllisen työn määrän lisääminen kuraattorin työnkuvaan nousi vahvasti esille kehittämisen kohteena haastateltavien vastauk-

sisä. Opinnäytetyön tulosten mukaan tällä hetkellä suurin osa kuraattorin työajasta kuluu yksilökohtaisen työn tekemiseen, eikä yhteisölliselle työlle riitä tarpeeksi resursseja. Haastateltavat kuvaavat, että osalle opiskelijoista avun hakeminen on todella iso kynnyks ja ajatellaan, että pitäisi pärjätä yksin. Haastateltavien mukaan yhteisöllisyyden lisäämisellä ja korkeakoulu yhteisön rakenteita muuttamalla saataisiin opiskelijat helpommin kiinnittymään korkeakouluun sekä opiskelupaikkakuntaan, ja näin ollen saataisiin opiskelukyvyiltään paremmin voivia opiskelijoita.

”iso tarve tulla nähdyiksi ja kohdatuiksi, pitäisi pystyä lisäämään sitä yhteisöllisen työn määrää”

Kuraattorin työ on viime vuosina laajentunut myös etäyhteyksillä toteutettavaksi. Etäyhteyksien avulla kuraattorin palvelut ovat opiskelijoille helpommin saavutettavissa. Haastateltavat kuvasivat kuitenkin, että opiskelijoiden kannalta on tärkeää, että kuraattori on fyysisesti paikalla kampuksilla. Henkilökohtaiset kohtaamiset opiskelijoiden kanssa haastateltavat kokivat todella merkityksellisiksi.

6.4.2 Resurssit

Korkeakoulujen kuraattoreilla on tuhansia opiskelijoita, ja yksi kuraattori saattaa vastata yksin suuresta opiskelijamäärästä. Haastateltavat kokevat, että yksi kuraattori ei ole riittävä resurssi korkeakoulussa. Haastateltavat kuvasivat opiskeluhyvinvoinnin palvelut sekä opiskelijoiden kokonaisvaltaisen tukemisen korkeakoulun sisällä todella tärkeänä, ja siihen toivotaan lisää resursseja, erityisesti erityisopettajia ja opinto-ohjaajia.

”eihän se haittaisi, että olisi vähän joku laki, joka ohjaisi ja määräisi, että pitää tietyntyyppiset resurssit olla”

Haastateltavien mukaan resursseja tarvitaan lisää myös yhteistyökumppaneille. YTHS koetaan tärkeänä yhteistyökumppanina, mutta sen resurssit ja palvelut riittämättöminä. Opiskeluhyvinvoinnin palveluiden tasalaatuisuuteen ja yhdenvertaisuuteen toivotaan tulevan muutosta tulevaisuudessa. Korkeakoulujen saadessa itse järjestää ja päättää opiskeluhyvinvoinnin palvelunsa,

yhdenvertaisuus ei toteudu opiskelijoiden keskuudessa Suomen kaikissa korkeakouluissa.

Tulosten mukaan opiskelijoiden ystävällinen ja kuunteleva kohtaaminen sekä erilaisten haasteiden ja elämäntilanteiden huomioiminen koettiin merkittävänä kehittämiskohteena. Haastateltavat toivat esiin, että nimenomaan korkeakoulun sisällä tulisi huomioida paremmin opiskelijoiden erilaisuus opetustapoja monipuolistamalla ja opintojen yksilöllisillä järjestelyillä. Haastateltavien mukaan resurssien vähyyden vuoksi osa opiskelijoista kokee jäävänsä ilman tarvitsemaansa tukea opinnoissa.

”pystyttäisiin tukemaan opiskelijoita opiskelun saralla, mutta myös ihan elämänhallinnan saralla, semmoinen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen olisi kauhean hienoa”

6.4.3 Lainsäädäntö

Korkeakoulujen opiskeluhyvinvointiin ja kuraattoripalveluihin tarvittaisiin haastateltavien mukaan ehdottomasti lainsäädäntö tukemaan ja yhtenäistämään toimintaa sekä luomaan raamit toiminnalle ja kuraattorien työnkuvalle. Lainsäädännön puuttuessa korkeakoulut saavat itse päättää kuraattoripalveluista, jolloin opiskeluhyvinvointipalvelut eivät ole tasavertaisia kaikille korkeakouluopiskelijoille.

”Mä kaipaisin että meillä olisi lainsäädäntö, että olisi joku tavallaan selkäranka sille, että miten nää palvelut pitää vähintään järjestää”

Tuloksissa nousi esiin myös kaikkien muiden opiskeluhyvinvoinnin toimijoiden rooli. Haastateltavat kuvaavat, että kaikilla toimijoilla tulisi olla selkeä työnkuva ja rooli määriteltynä, jonka mukaan toimia sekä tietää omat vastuualueensa.

”ei ole sitä sellaista roolia, niin kun lainsäädännön vaatimusta samalla tavoin, kun perusasteella ja toisella asteella niin me ollaan toisaalta aika vapaitakin kehittämään sitten ja pohtimaan näitä.”

7 POHDINTA

7.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen kuraattorin rooli on korkeakouluissa opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa. Kuraattoreiden haastatteluiden avulla pyrimme selvittämään, millä tavoin kuraattoreiden työnkuva ohjaa toimintaa, millä tavoin kuraattori tukee opiskelijoiden hyvinvointia ja millaista moniammatillista yhteistyötä kuraattori tekee opiskeluhyvinvoinnin tukemisen näkökulmasta. Korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityön kehittämisen tarve nousi merkittävästi esille tutkimustuloksissa.

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, ettei korkeakouluissa työskentelevillä kuraattoreilla ollut tarkasti määriteltyä työnkuva. Peruskoulussa ja toisen asteen koulutuksissa kuraattorien työtä ohjaa tarkasti lainsäädäntö. Opetushallituksen laatimassa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään, että opetuksen järjestäjän täytyy toteuttaa opiskeluhoitoa (Opetushallitus 2014). Oppilas- ja opiskeluhoitolaki puolestaan määrittelee kuraattoripalveluiden kuuluvan opiskeluhoollon kokonaisuuteen. Opiskeluhoitopalvelut kuuluvat kaikille opiskelijoille yhdenvertaisesti. Oppilas- ja opiskeluhoitolaki määrittelee myös linjaukset kuraattorin työnkuvaan. (Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 3. §, 7. §.) Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestön Talentian jäsenyhdistys Koulukuraattorit Ry on laatinut kuraattoreiden työnkuvan suosituksen (Talentia 2023). Opinnäytetyön tulosten mukaan kuraattorin työnkuvaan vaikuttivat korkeakoulun linjaukset ja tarpeet, koulutustausta sekä työkokemus. Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että kuraattorien työnkuva muodostui yksilöllisesti korkeakoulukohtaisesti.

Korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityötä ohjaa opiskeluhyvinvointistrategia, jonka linjauksia korkeakoulut painottavat omien tarpeidensa mukaan. Yhteisenä tekijänä on hyvinvoiva ja opiskelukykyinen opiskelija. Opiskeluhyvinvointityö perustuu laadukkaaseen opetukseen ja ohjaukseen. (Kunttu ym. 2021, 97–99.) Opinnäytetyön tulosten mukaan haastateltavien oma näkemys työnkuvasta pohjautui näihin linjauksiin sekä perusasteen kuraattorin työnkuvaan. Merkittävänä tekijänä olivat myös korkeakoulun muut opiskeluhyvinvoinnin toimijat (ks. kuva 3), jonka KOHO-hankkeen toteuttama kysely myös osoitti

(Penttinen & Manninen 2023). Opiskeluhyvinvoinnin toimijoiden kenttä on moninainen, joten oma rooli nähtiin toisinaan sekavana ja työ oli päällekkäistä.

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että työnkuvan yhteisenä perustana on opiskelijan opintojen ja hyvinvoinnin tukeminen sekä opiskelukyvyn edistäminen. Tämä edellyttää korkeakoulun pedagogisen toiminnan tuntemista sekä kykyä reagoida opiskelijoiden muuttuviin tarpeisiin. Tulosten perusteella korkeakoulukuraattorin työnkuvaan kuuluivat yksilö- ja yhteisöllinen työ, osallisuuden ja opintoihin kiinnittymisen tukeminen, moniammatillinen yhteistyö, verkoston toiminnan tunteminen, palveluohjaus, korkeakouluyhteisön henkilöstön konsultointi, opiskelijoiden ja pedagogisen kentän yhdistäjänä toimiminen sekä opiskeluhyvinvoinnin kehittämistyö. KOHO-hankkeen toteuttaman kyselyn tuloksista löytyi yhtäläisyyksiä. Korkeakoulukuraattorin työhön kuuluivat yksilö- ja ryhmäohjaus, yhteisöllisyys, osallisuuden ja kiinnittymisen tukeminen, palveluohjaus, henkilöstön tuki ja konsultointi, verkostoyhteistyö ja kehittämistyö. (Penttinen & Manninen 2023.)

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että kuraattorien koulutustausta vaikutti siihen, mihin työskentely painottui. Sosiaalialan koulutuksen saaneet kuraattorit tunsivat lainsäädännön tarkasti ja huomioivat opiskelijan hyvinvointia kokonaisvaltaisemmin. Kuraattoreilla, joilla ei sosiaalialan koulutusta ollut, rajasivat tuen muodon selkeämmin pedagogiseen tukeen, ja työn rajaus oli heille selkeämpää. Palveluohjauksen merkitys korostui heidän roolissaan. Korkeakouluissa toimivilla kuraattoreilla ei ole määritelty kelpoisuusvaatimusta kuten perusteella, jossa kuraattorin kelpoisuudesta on määrätty sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 2. luku 8. §). Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestön Talentian jäsenyhdistys Koulukuraattorit Ry määrittelee kuraattorin sosiaalialan ammattilaiseksi, joka tarjoaa koulunkäynnin tukea ja ohjausta oppilaitoksissa (Talentia 2023). Kuraattoripalvelut ovat osa hyvinvointialueen sosiaalipalveluita (STM 2023). Opinnäytetyön tulosten perusteella sosiaalialan koulutus ja sosiaalipalveluiden osaaminen nähtiin tärkeäksi osaksi kuraattorin ammattitaitoa, ja sen puute nähtiin työtä rajoittavana tekijänä. Tulosten mukaan kuraattorin työiällä oli merkitystä kuraattorin kokemukseen omasta ammattitaidosta ja työnkuvasta. Kuraattorit, joilla oli pidempi työkokemus, pitivät työnkuvaa selkeämpänä kuin vähemmän aikaa kuraattorin työtä tehneet haastateltavat.

Opinnäytetyön tulosten perusteella kuraattorin tehtäväksi nähtiin opiskeluvuoden edistäminen. Tavoitteena kuraattorin työssä on tarjota kokonaisvaltainen tuki opiskelijoille ja varmistaa heidän hyvinvointinsa ja opiskelumenestysensä. Opiskelutaidot, opetus ja ohjaus, opiskeluympäristö ja omat voimavarat muodostavat opiskelukyky mallin (ks. kuva 2), jonka kaikilla osa-alueilla on vaikutusta opiskeluhuvinvointiin (YTHS 2022).

Opinnäytetyön tulosten perusteella kuraattori työskenteli opiskelutaitojen osa-alueella opiskelutekniikoiden kartoittamisen, opintojen ja aikataulujen suunnittelun ja ajanhallinnan tukemisen parissa. Ohjauksen osa-alueella työskentely painottui opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden tunnistamiseen ja tukemiseen. Opiskelijälähtöisen ohjauksen esiintuominen koettiin tärkeäksi opintojen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta. Opiskeluympäristön osa-alueella kuraattorit toimivat opiskeluhuvinvoinnin haasteiden kartoittajina ja yhteistyössä korkeakoulun johdon kanssa näihin haasteisiin pyrittiin löytämään koko korkeakoulu yhteisöä tukevia ratkaisuja. Opiskelijan omia voimavaroja tuettiin perusasioiden ja elämänhallinnan kokonaisuuden kartoittamisella ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. Palveluohjaus nähtiin tärkeänä osana opiskelijan oikeanlaisen tuen saavuttamiseksi.

Tuloksista kävi ilmi, että korkeakoulujen kuraattorin ensisijainen työ on yksilötyö, joka painottuu vahvasti opiskelijoiden tukemiseen. Perusteella kuraattorin perustehtävä oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaan on yhteisöllinen työ, jolla pyritään koko koulu yhteisön hyvinvoinnin sekä opiskelijoiden osallisuuden ja oppimisen edistämiseen (Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 3. §). Opinnäytetyön tulosten perusteella korkeakoulujen yhteisöllinen työ nähtiin opiskeluhuvinvoinnin kehittämistyönä, jota pyrittiin toteuttamaan yhteistyöverkostojen kanssa.

Opinnäytetyön tulosten mukaan kuraattorit toteuttavat opiskeluhuvinvointityötä monipuolisesti korkeakoulun sisäisten sekä ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Korkeakoulujen sisällä tehdään hyvin tiivistä yhteistyötä, ulkopuoliset toimijat ovat pienemmässä roolissa. Tulokset osoittivat, että kuraattorin tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat oma työpari ja oma tiimi. Korkeakoulun sisäisen yhteistyön avulla pyritään tukemaan opiskelijoita kokonaisvaltaisesti

sekä kehitetään opiskeluhyvinvointityötä. KOTT-tutkimuksien mukaan korkea-kouluopiskelijoiden kuormittuneisuus ja opiskeluvaikeudet ovat kasvaneet muun muassa etäopetuksen vuoksi, joten henkilöstön yhteydenpitoa opiskelijoihin pidettiin erityisen tärkeänä (YTHS 2021). Yhteistyötä tehdään korkeakoulujen opiskelijakuntien kanssa, joiden merkitys opiskelijoiden korkeakouluun kiinnittymisessä sekä opiskelukykyä edistävän toiminnan suunnittelussa on suuri (Kunttu ym. 2021, 103).

Ulkopuolisista yhteistyötahoista merkittävin on YTHS, joka tuottaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltopalvelut. Korkeakouluyhteisön opiskeluhyvinvoinnin ja opiskelukyvyn edistäminen ja seuraaminen on opiskeluterveydenhuollon ensisijainen tehtävä (Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta 1. §).

Opinnäytetyön tulosten mukaan kuraattorin työ nähtiin pääasiallisesti yksin tehtävänä asiantuntijatyönä, jossa yhteistyö sekä muiden kuraattoreiden vertaistuki on merkittävää. Valtakunnallisen kuraattoriverkoston avulla kuraattorit jakavat omia kokemuksiaan korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityöstä ympäri Suomen. Tulosten mukaan ammatillinen tuki kuraattoreiden sekä oman lähitien kesken on tärkeä osa korkeakoulukuraattorin opiskeluhyvinvointityötä. Se myös tukee kuraattorin omaa työssäjaksamista.

Korkeakoulun kuraattorin rooli nähtiin opiskelijan rinnalla kulkijana. Kuraattori sanoittaa huolen yhdessä opiskelijan kanssa, uskaltaa kysyä vaikeita kysymyksiä, etsii ratkaisuja ja ohjaa eteenpäin. Kuraattorin rooli nähtiin opiskelijan tukiverkoston kokoajana, joka koordinoi ja huolehtii, että opiskelijan asiat etenevät sovitusti. Kuraattori kannustaa, tukee ja kannattelee. Merkityksellistä on saavutettavuus, kiireetön kohtaaminen ja kuunteleminen sekä läsnäolo.

Opinnäytetyön tuloksista nousi vahvasti esille haastateltavien näkemyksiä kuraattorin roolin kehittämiseksi. Tulosten mukaan kuraattorin roolin ja työnkuvan tulisi olla laissa säädettyä opiskelijoiden tasavertaisten palveluiden takaamiseksi sekä kuraattorin työn selkeyttämiseksi. Opiskeluhoitolainsäädäntöä tulisi laajentaa koskemaan myös korkea-asteen oppilaitoksia, jotta kaikille korkeakouluopiskelijoille taattaisiin yhdenvertainen mahdollisuus hyvinvoivaan

korkeakouluopiskeluun (Kunttu ym. 2021, 103). Tulokset osoittivat opiskeluhyvinvoinnin olevan koko korkeakoulun yhteinen asia. Tulosten mukaan opiskeluhyvinvointityötä tulisi kehittää niin, että kaikilla olisi selkeät roolit ja oma vastuualue määriteltynä. Opinnäytetyön tulosten mukaan korkeakoulujen kuraattorin työn tuntemusta tulisi lisätä myös korkeakoulun opetushenkilöstön keskuudessa. Opiskeluhyvinvointipalveluiden rakenteen tulisi olla yhtenäinen, jolloin palveluohjaus olisi kaikille toimijoille selkeää. Tämä mahdollistaisi opiskelijoiden laadukkaan ohjauksen oikeanlaisen palvelun piiriin.

Korkeakouluilla ei ole lakisääteistä vastuuta opiskelijoiden hyvinvointipalveluiden järjestämisestä. Tämän vuoksi opiskeluhyvinvointityön resurssointi ja järjestäminen korkeakouluissa vaihtelevat suuresti. (Kunttu ym. 2021, 103.)

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että sosiaalialan koulutus tulisi olla edellytyksenä kuraattorin kelpoisuudessa. Opiskelukykymallin (YTHS 2022) mukaan opiskelijoiden riittävän toimeentulon, perheen ja opiskelujen yhteensovittamisella on suuri merkitys opiskelijoiden opintojen etenemiseen sekä henkisellemuormitukselle. Sosiaalialan ammattilaisella on tietämystä opiskelijoiden sosiaalietuuksista, kuten Kelan tukimuodoista sekä sosiaalipalveluista. Sosiaalihuoltolain mukainen sosiaaliohjaus, jolla tarkoitetaan myös palveluohjausta, on sosiaalipalvelu, joka käsittää yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvonnan, ohjauksen ja tuen palvelujen hyödyntämisessä sekä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on edistää yksilöiden ja perheiden hyvinvointia ja osallisuutta vahvistamalla heidän elämänhallintaansa ja toimintakykyä. (Sosiaalihuoltolaki 3. luku 14. §; 16. §.)

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että opiskeluhyvinvoinnin tukemiseen tarvittaisiin lisää resursseja opiskeluhyvinvoinnin tekijöiden sekä yhteistyökumppaneiden pariin. Tuloksissa nousi esiin verkostoyhteistyön merkitys, jolla voitaisiin helpottaa resurssipulaa opiskeluhyvinvointityössä. Tulosten mukaan kuraattorit hyödyntävät jo nyt yhteistyökumppaneiden palveluita, mutta yhteistyötä tulisi tiivistää sekä korkeakoulun sisällä, että ulkopuolisten toimijoiden kesken. Opinnäytetyön tulokset osoittivat, korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityöhön tarvitaan laki määrittelemään ja ohjaamaan toimintaa. Hyvinvointialueet tulisi ottaa mukaan yhteistyöhön.

Haastateltavat toivat esiin tarpeen opiskelijoiden koko elämänhallinnan tukemiseksi korkeakoulun puolelta, eikä ainoastaan opiskeluun liittyvissä asioissa. Kehitysideana opiskeluhyvinvointityöhön tuotiin esille hyvinvoinnin opinnollistaminen. Opiskeluhyvinvointikokonaisuuksia tulisi sisällyttää korkeakoulujen opetussuunnitelmaan nykyistä enemmän.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyö toteutettiin hyvän tieteellisen käytännön ja eettisten ohjeiden mukaisesti. Opinnäytetyön toteutus perustuu rehellisyyteen ja tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa on noudatettu yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta. Opinnäytetyön tiedonhankinta sekä tutkimus- ja arviointimenetelmät ovat tieteellisen tutkimuksen mukaisia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023.) Opinnäytetyön toteutuksen eettisyys on huomioitu laadukkaassa ja luotettavassa toiminnassa.

Opinnäytetyö on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun toimintaohjeiden mukaisesti tieteellisyyden vaatimukset huomioiden. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa tehtiin opinnäytetyösopimus toimeksiantajan kanssa sekä haettiin tarvittavat tutkimusluvut. Aineiston kokoamisessa, käsittelyssä, säilytyksessä sekä hävittämisessä on noudatettu tutkimuseettisiä ohjeita. Opinnäytetyön tietoperustaan on valittu mahdollisimman tuoreita lähteitä ja lähteitä on arvioitu kriittisesti. Tutkimuksen kohteena olevia kuraattoreita kohdeltiin kunnioittavasti ja luottamuksellisesti. Haastateltavia informoitiin opinnäytetyön tarkoituksesta ja tavoitteesta sekä aineistonkeruumenetelmästä, aineiston säilyttämisestä ja tuhoamisesta. Opinnäytetyöhön osallistuminen oli kuraattoreille vapaaehtoista ja heidän suostumuksensa haastatteluihin varmistettiin. Opinnäytetyön osallistujien identiteettisuoja on huomioitu tulosten raportoinnissa (Vilkka 2021, 115).

Laadullisen tutkimuksen tieteellisyyttä arvioidaan luotettavuustarkastelun avulla. Tarkastellessa tutkimuksen luotettavuutta tutkitaan, onko tutkimuksen kaikki vaiheet tehty tieteellisen tutkimuksen mukaisesti. Tarkastelussa tulee huomioida tutkimussuunnitelma, tutkimusongelma ja sen eettisyys, tutkimus-

asetelman oikeanlaiset tutkimusmenetelmät, ovatko toteutuksen aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät luotettavia sekä onko asetettuihin tutkimuskysymyksiin saatu vastaus luotettava ja tätä kautta tavoite saavutettu. Tutkimusongelman määrittely, tutkimusmenetelmien valinta sekä koko tutkimusprosessi täytyy suorittaa tieteen sääntöjen mukaan. Tutkimuksen luotettavuuden mittareita ovat reliabiliteetti ja validiteetti. (Kananen 2017, 173–175.)

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten toistettavuutta eli uusintatutkimuksella saadaan samat tulokset (Kananen 2017, 175). Opinnäytetyössä on kuvattu tarkasti tutkimuskohde, tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysi, jolla osoitetaan millä tavoin tulokseen on päästy. Tutkimusmenetelmät ovat läpinäkyviä, mikä lisää luotettavuutta ja mahdollistaa uusintatutkimuksen samoilla menetelmillä. Tutkimuksen toteutus on tehty huolellisesti, mikä lisää tutkimustulosten luotettavuutta sekä näin myös mahdollistaa reliabiliteetin toteutumista osaltaan.

Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa tutkitaan oikeita asioita (Kananen 2017, 176). Opinnäytetyössä validiteetti on huomioitu suunnitteluvaiheesta alkaen. Tutkimusongelman asettamista ja tutkimuskysymyksiä hiottiin yhdessä toimeksiantajan kanssa. Tutkimusongelman rajaaminen onnistui opinnäytetyön hallinnan suhteen hyvin. Pohdimme, kuinka saisimme mahdollisimman hyvän ymmärryksen siitä, millainen kuraattorin rooli on. Mielestämme rooliin vaikuttaa työnkuva, joka antaa käsityksen työnsisällöstä, millaista konkreettinen työ on ja kenen kanssa sitä tehdään. Opinnäytetyö tutkii sitä, mitä oli tarkoituskin tutkia, eli kuraattorin roolia opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa korkeakouluissa. Opinnäytetyön tietoperusta kuraattorin työstä, opiskeluhyvinvoinnista ja opiskelukyvystä sekä aiemmat tutkimukset aiheesta täydentävät hyvin tutkimamme ilmiötä. Teoriaan on suhtauduttu lähdekriittisesti ja kunnioittavasti. Lähdeluettelo sekä lähdeviittaukset on tehty Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun ohjeita noudattaen.

Aineistonkeruumenetelmää pohdittiin erilaisin vaihtoehdoin yhdessä toimeksiantajan kanssa. Harkitsimme kyselyn tuottamista varsin laajalla levikillä sekä siihen yhdistettyjä haastatteluja. Päädyimme valitsemaan aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, jonka avulla saataisiin täsmällisempää tietoa

tutkittavasta aiheesta. Teemahaastattelun kysymykset lähetettiin haastateltaville etukäteen tutustuttavaksi. Aineiston keruun laadukkuutta voidaan parantaa tekemällä hyvä haastattelurunko ja miettimällä etukäteen teemojen syventämistä ja lisäkysymyksiä haastateltaville (Hirsjärvi & Hurme 2014, 184).

Haastattelurungosta pyrittiin tekemään tutkimuskysymystä hyvin palveleva. Haastattelut jaettiin kolmeen eri teemaan ja etukäteen mietittiin valmiiksi lisäkysymyksiä, joita haastateltaville tulnaisiin esittämään. Haastatteluvaiheen laatua pyrittiin parantamaan sillä, että tekninen välineistö oli kunnossa, haastattelurunko oli mukana ja jaettuna haastateltavan nähtäville (Hirsjärvi & Hurme 2014, 185).

Mielestämme valinta osoittautui tiedonkeruun kannalta oikeaksi, koska teemahaastatteluissa pystyimme esittämään haastateltaville lisäkysymyksiä haastatteluissa esiin tulleista asioista, joihin ei olisi saanut vastausta esimerkiksi kyselyllä. Teemahaastatteluilla saatiin luotettavampi kuvaus kuraattorin roolista korkeakouluissa, kuin kyselylomakkeella. Haastattelutilanteet olivat antoisia ja mielestämme haastateltavat kokivat tilanteen luottamuksellisiksi. Tutkimusaineistoa kerättiin kuudelta haastateltavalta, määrä osoittautui aineiston luotettavuuden kannalta riittäväksi. Haastateltavien työikä vaihteli, joka toi tutkimusaineistoon erilaisia näkemyksiä. Haastattelupaikoiksi valittiin tilat, joissa pystyttiin toteuttamaan haastattelut tietoturvasesti.

Kaikki käytössä oleva aineisto on otettu huomioon, aineisto on litteroitu mahdollisimman pian ja ohjeistuksen mukaan. Haastatteluaineisto on analysoitu mahdollisimman laadukkaasti aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Työn tuloksissa tulee esiin mahdollisimman paljon haastateltavien tulkintaa. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 189.) Tutkimusaineisto tullaan hävittämään, kun se ei ole enää tarpeellista tutkimuksen tekemisen kannalta.

Luotettavuustarkastelun edellytyksenä on opinnäytetyön riittävä dokumentaatio, jolla voidaan tarkastella tutkimuksen tekijöiden ratkaisuja sekä arvioida työn tuloksia (Kananen 2017, 178). Olemme dokumentoineet opinnäytetyön kaikki vaiheet ja pyrkineet perustelemaan kattavasti ja ymmärrettävästi ratkaisut, joilla olemme opinnäytetyön toteuttaneet.

7.3 Pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset

Korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia on tutkittu pitkään, ja covid-19-pandemian myötä pahoinvointi on lisääntynyt huomattavasti. Opiskeluhyvinvointitoimijat työskentelevät opiskelijoiden keskuudessa korkeakoulu yhteisössä ja ovat merkittävässä roolissa opiskelijoiden haasteiden esiintuomisessa. Kuraattorin rooli opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa on ennaltaehkäisy ja varhaisen tuen kannalta merkittävää. Opinnäytetyön aihe oli alusta alkaen meille molemmille mielenkiintoinen. Opinnäytetyöprosessissa pystyimme peilamaan omaa substanssiosaamistamme peruskoulun kuraattorin roolista korkeakoulun kuraattorin rooliin.

Onnistuimme mielestämme saamaan vastauksen tutkimusongelmaamme valittujen tutkimuskysymysten avulla. Haastatteluaineiston perusteella saimme selville, ettei yhteistä työnkuvaa ole vaan jokainen kuraattori muodosti sen itse. Opiskeluhuollon kuraattorin työnkuva loi perustan korkeakoulukuraattorin työnkuvalle. Korkeakoulujen oma strategia vaikutti korkeakoulukuraattorin työnkuvaan, mutta lainsäädännön puuttuminen antoi mahdollisuuden muokata siitä omannäköisen. Tämä koettiin sekä vapautena että haasteena. Opiskeluhyvinvointityö ja opiskelukyky malli loivat selkeästi toiminnalle pohjan. Näiden kokonaisuuksien yhdistämisellä muodostui kuva siitä, millainen korkeakoulukuraattorin rooli on opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa.

Toimeksiantajamme KOHO-hanke voi hyödyntää tuottamaamme tietoa opiskeluhyvinvointityön kehittämisessä. Opinnäytetyön tulosten perusteella kuraattorin tekemä työ opiskelukyky mallin eri osa-alueilla tulee näkyväksi, jolloin se selkeyttää toimintaa muiden hyvinvointitekijöiden keskuudessa. Tämän avulla pystytään vähentämään päällekkäistä opiskeluhyvinvointityötä.

Jatkotutkimusaiheeksi ehdotamme kuraattorin työnkuvan tutkimista ja yhtenäistämistä. Opinnäytetyön tulosten mukaan epäselvän työnkuvan koettiin vaikeuttavan oman roolin rakentumista ja tarve nousi esille myös haastateltavilta. Opinnäytetyössämme olemme tutkineet kuraattorin työnkuvaa ja roolia kuraattorin näkökulmasta, joten olisi mielenkiintoista ja tarpeellista selvittää, kuinka opiskelijat itse näkevät kuraattorin roolin ja ovatko opiskelijoiden ajatukset yh-

teneväisiä oman tutkimuksemme kanssa. Erään haastateltavan sanat ”*kyllähän korkeakoulujen opiskeluhyvinvointi on tosi villi kenttä*”, tuovat hyvin ilmi tarpeen yhteneväisestä toiminnasta korkeakoulujen opiskeluhyvinvointityössä. Ehkäpä myös uusi kansalaisaloite korkeakouluopiskelijoiden psykologi- ja kuraattoripalveluiden lakisääteisydestä olisi tarpeen.

Opinnäytetyön edetessä haastatteluaineisto vei mukanaan, ja uskomme, että tämä prosessi kasvatti meitä ammatillisesti valtavasti. Voidaan todeta, että kouluhyvinvointi- ja kuraattorityön sosionomeina opinnäytetyöprosessi kiteytti opiskeluvuotemme miltei täydellisesti, vaikkakin ammatillinen kasvumme on vasta alussa. Opinnäytetyön aihe oli siis erittäin kiinnostava. Työskentelemme opiskeluhuollon kuraattoreina peruskouluissa, ja opinnäytetyön teorian kautta ammatillinen osaamisemme sai vahvistusta. Korkeakoulukuraattoreiden haastattelut toivat myös uusia näkökulmia omaan työhömmе. Aiheen valinta lähti toimeksiantajan tarpeesta, ja myös haastateltavat kokivat kuraattorin roolin selkiyttämisen tärkeäksi. Korkeakoulujen kuraattoripalvelut sekä opiskeluhyvinvointityö tarvitsevat yhtenäisiä linjauksia, jotta toimijat kokevat oman työnsä selkeäksi. Lain määrittelemien yhtenäisten linjojen avulla opiskelijoiden tasa-arvoisuus toteutuisi tukipalveluiden laadussa ja saatavuudessa.

Opinnäytetyö prosessina oli kuitenkin haastava. Tutkimusprosessi, teoria ja käsitteet aukenivat prosessin edetessä, mutta ajankäytön suhteen oli toisinaan suuria haasteita, jotka myös pitkittivät prosessin loppuunsaattamista. Voidaan kuitenkin todeta, että tavoite tieteellisen tutkimustyön toteuttamisesta saavutettiin. Opinnäytetyön valmistumisen myötä prosessin eri vaiheet ovat konkretisoituneet aivan eri tavalla kuin prosessin alkuvaiheessa. Vaiheet ovat jäsentyneet selkeämmäksi, mikä helpottaa seuraavan tutkimusprosessin toteutusta. Koemme tämän mahdollisten jatko-opintojen kannalta erittäin merkittäväksi oppimisprosessiksi. Opinnäytetyöprosessimme oli siis pitkä, mutta antoisa. Haasteilta ei vältytty, mutta niistä opittiin seuraavaa kertaa varten.

LÄHTEET

Erkkilä, M. & Hämäläinen I. 2022. Korkeakouluopiskelijoiden tuen tarpeet ja korkeakoulujen rooli opiskelijahyvinvoinnin edistäjänä. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2022/09/ErkkilaHamalainen.pdf> [viitattu 14.6.2023].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Jyväskylän yliopisto. 2022a. KOHO-opiskeluhyvinvoinnin parhaaksi korkeakouluissa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/fi/koulutus/koho> [viitattu 9.6.2023].

Jyväskylän yliopisto. 2022b. Opiskeluhyvinvointitiedon keruu ja tietopankki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/fi/koulutus/koho/koho-hyvat-kaytannot/opiskeluhyvinvointitiedon-keruu-ja-tietopankki> [viitattu 9.6.2023].

Jyväskylän yliopisto. 2022c. KOHOn taustaa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/fi/koulutus/koho/taustatieto/temaattisen-esimerkkiosan-etusivu> [viitattu 4.1.2023].

Jyväskylän yliopisto. 2022d. KOHO-verkoston toiminta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/fi/koulutus/koho/verkoston-toiminta/yhteinen-toiminta-etusivu> [viitattu 9.6.2023].

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy.

Kansalaisaloite. 2023. Opiskeluhoito kaikille – Korkeakouluopiskelijoiden psykologi- ja kuraattoripalvelut lakisääteiksi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/10507> [viitattu 27.6.2023].

Klemola, U., Ikäheimo, H. & Hämäläinen, T. (toim.) 2020. OHO-opas: opiskelukykyä, hyvinvointia ja osallisuutta korkeakouluihin. PDF- tiedosto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/68304/OHO-opas-1.pdf?sequence=4&isAllowed=y> [viitattu 5.8.2023].

Kunttu, K. 2021. Mitä on opiskelukyky. Opiskelukyky mallin kehittäminen ja sisältö. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://www.yths.fi/app/uploads/2021/11/Kristina-Kunttu.pdf> [viitattu 6.2.2023].

Kunttu, K., Komulainen, A., Kosola, S., Seilo, N. & Väyrynen, T.(toim.) 2021. Opiskeluterveys. 2. uudistettu painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Korkeakouluopiskelijoiden ohjaus ja hyvinvointi. 2022. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://wiki.eduuni.fi/display/CSCKOJH/Hyvinvointihankkeet+2022> [viitattu 9.6.2023].

Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531.

Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta 17.5.2019/695.

Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 1146/2021.

Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 377/2022.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.

Lantto, L. 2019. Korkeakouluopintojen loppuvaiheessa olevien opiskelijoiden hyvinvointi. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustiede. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64084/PRO%20GRADU%20-TUT-KIELMA_Laura_Lantto_.pdf?sequence=1 [viitattu 5.1.2023].

Lappalainen, K., Kuittinen, M. & Meriläinen Matti (toim.). 2008. Pedagoginen hyvinvointi. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Lehtinen, E. 2018. Opiskelukyvyn ABC. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ehyt.fi/blog/2018/11/01/opiskelukyvyn-abc/> [viitattu 6.2.2023].

Lukiolaki 10.8.2018/714.

Nyyti ry. 2023. Opiskeluhoolto kaikille. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nyyti.fi/yhdistys/opiskeluhoolto-kaikille/> [viitattu 6.1.2023].

Opetushallitus. 2023. Opiskeluhoolto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoolto> [viitattu 10.6.2023].

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.opetushw.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet> [viitattu 10.6.2023].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Eurostudent VII – opiskelijatutkimus 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:25. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162449/OKM_2020_25.pdf?sequence=4&isAllowed=y [viitattu 5.1.2023].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2023. EUROSTUDENT-tutkimukset ja -analyysit. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/raportit-ja-tutkimukset> [viitattu 5.1.2023].

Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 30.12.2013/ 1287.

Penttinen, L. & Manninen, M. 2023. Pedagogiikka ja ohjaus opiskeluhyvinvointia edistämässä: ohjaustehtävien ja työnjaon tarkastelua. PDF-tiedosto. Päivitetty 26.1.2023. Saatavissa: <https://wiki.eduuni.fi/display/CSCKOJH/Webinaari+lv.+2022-2023?preview=/288469612/343545672/2023-01-26%20Webinaari%20Koko%20yhteis%C3%B6%20ohjaa.pdf> [viitattu 18.6.2023].

Perusopetuslaki 21.8.1998/ 628.

Schreier, M. 2012. Qualitative content analysis in practise. Los Angeles (Calif.): Sage Publications.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/ 1301.

STM. 2023. Opiskeluhoitopalvelut. Sosiaali- ja terveysministeriö, WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/opiskeluhoitopalvelut#UKKopiskeluhoito> [viitattu 12.6.2023].

Sulander, J. & Romppanen, V. 2007. Hyvinvointi koulutyössä ja opiskelussa. Opiskelijan hyvinvointia kartoittavan työkalun kehittäminen. Työympäristötutkimuksen raporttisarja 26. Helsinki: Työterveyslaitos.

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry. 2023. Kyky-projekti. Opiskelukyky. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.opiskelukyky.fi/tietoa/> [viitattu 20.1.2023].

Talentia. 2023. Kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtävänkuvat ajan tasalle. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.talentia.fi/koulukuraattorit/uutiset/kuraattorin-ja-vastaavan-kuraattorin-tehtavankuvat-ajan-tasalle/> [viitattu 21.6.2023].

Terveystieteiden tutkimuskeskus (TKK) 30.12.2010/1326.

THL 2021. Korkeakouluopiskelijoiden mielenterveys, elintavat ja opiskeluryhmään kuulumisen. KOTT 2021-tutkimuksen tuloksia. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://thl.fi/documents/10531/5589167/KOTT2021-tutkimuksen+perustulokset.pdf/db343de6-25d0-0964-42a9-ffe268d9932d?t=1639369139813> [viitattu 4.1.2023].

THL 2022. Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus (KOTT). WWW-dokumentti. Päivitetty 4.8.2022. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/korkeakouluopiskelijoiden-terveys-ja-hyvinvointitutkimus-kott-> [viitattu 4.1.2023].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö. WWW-dokumentti. Päivitetty 6.9.2023. Saatavissa: <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk> [viitattu 6.9.2023].

Tuomi, J. 2021. Opiskeluhyvinvointi-neljä opiskelutyyppiä. Tampereen ammattikorkeakoulu. WWW-dokumentti. Päivitetty päivämäärä 22.9.2021. Saatavissa: <https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/tekniikka/opiskeluhyvinvointi-nelja-opiskelutyyppia-jouni-tuomi/> [viitattu 5.8.2022].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Williams-Brown, Z. & Mander, S. 2021. Childhood well-being and resilience: influences on educational outcomes. New York: Routledge.

YTHS. 2021. KOTT-tutkimus 2021: Korkeakouluopiskelijat tarvitsevat tukea – tutkijat huolissaan ahdistus- ja masennusoireiden yleisyydestä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.yths.fi/ajankohtaista/2021/kott-tutkimus-2021-korkeakouluopiskelijat-tarvitsevat-tukea-tutkijat-huolissaan-ahdistus-ja-masennusoireiden-yleisyydesta/> [viitattu 6.1.2023].

YTHS. 2022. Opiskelukyky. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.yths.fi/palvelut/opiskeluyhteisotyo/opiskelukyky/> [viitattu 20.1.2023].

KUVALUETTELO

Kuva 1. Opiskeluhuollon kokonaisuus

Kuva 2. Opiskelukykymalli

Kuva 3. Opiskeluhyvinvoinnin ja ohjauksen yleisimmät tehtävänimikkeet korkeakouluissa

Kuva 4. Aineiston luokittelu

Kuva 5. Opiskeluhyvinvoinnin tukeminen

Kuva 6. Kuraattorin korkeakoulun sisäiset yhteistyökumppanit

Kuva 7. Kuraattorin korkeakoulun ulkopuoliset yhteistyökumppanit

Kuva 8. Opiskeluhyvinvoinnin kehittäminen

Hei korkeakoulussa toimiva kuraattori!

Tutkimme opinnäytetyössämme kuraattorin roolia opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa korkeakouluissa. Tarkoituksenamme on selvittää, millainen työnkuva kuraattoreilla on korkeakouluissa. Pyrimme selvittämään, keiden kanssa kuraattori tekee yhteistyötä opiskeluhyvinvoinnin parissa. Haluamme myös tutkia millä eri tavoin opiskelijoiden hyvinvointia tuetaan juuri kuraattorin näkökulmasta.

Toteutamme opinnäytetyömme aineistonkeruun teemahaastatteluilla. Teemahaastatteluiden aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja yhteenveto raportoidaan opiskeluhyvinvoinnin ja ohjauksen hankkeita koordinoivalle KOHO-hankkeelle, joka hyödyntää opinnäytetyömme tuloksia korkeakouluille rakennettavassa opiskeluhyvinvoinnin tietopankissa.

Osallistumalla haastatteluun, autat kehittämään korkeakoulujen opiskeluhyvinvointia. Vastaamme mielellämme mahdollisiin lisäkysymyksiin ja kerromme lisää opinnäytetyöstämme.

Ystävällisin terveisin

Laura Lavikainen ja Reija Tiilikainen
Sosionomiopiskelijat, kouluhyvinvointi ja kuraattorityö
XAMK, Savonlinnan kampus
(yhteystiedot)

Haastattelun teemat

Teema 1. Kuraattorin työnkuva ja koulutustausta

- Millä tehtävänimikkeellä työskentelet opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa?
- Minkälainen on koulutustaustasi, minkälaista osaamista kuraattorin työ edellyttää?
- Minkälaisia tehtäviä kuraattorin työhösi kuuluu? (esim. yksilötyö, yhteisöllinen työ ja verkostotyö)

Teema 2. Kuraattorin yhteistyökumppanit ja verkostot

- Kenen kanssa kuraattori tekee yhteistyötä? (korkeakoulun sisällä sekä ulkopuoliset toimijat), onko verkostoilla säännöllisesti sovittuja tapaamisia, tapaamisten dokumentaatio/muistiot, koettaisiinko säännölliset tapaamiset hyödyllisinä?
- Missä yksikössä/organisaatiossa työskentelet? Kenen alaisuudessa/esihenkilö?
- Minkälainen työnjako teillä on yhteistyökumppaneiden kanssa?

Teema 3. Kuraattorin rooli opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa

- Millä tavoin kuraattori tukee opiskeluhyvinvointia korkeakoulussa?
- Minkälaisia haasteita kuraattorin työn näkökulmasta on (yksilön, yhteisön ja yhteiskunnallisesti ajatellen) korkeakouluopiskelijoiden opiskeluhyvinvoinnissa?
- Mistä kuraattori saa omaan työhönsä tukea? (esim. työnohjaus)
- Miten haluat kuraattorin näkökulmasta kehittää opiskeluhyvinvointityötä?